ОСИЁ ВА АФРИКА ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ УЛКАН АНЖУМАНИ

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 222 (18.699). • Душанба, 1983 йил 26 сентябрь • Баҳоси 3 тийин.

Бугун Тошкентда икки қитъа мамлакатлари адибларининг VII конференцияси очилади. Конференция қатнашчиларига оташин салом!

ЗАМОН НАФАСИ

Бундан роса йигирма беш йил муқаддам олтин кузнинг айни шу чоғларида дўстлик ва қардошлик шаҳри Тошкент Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг конференцияси қатнашчиларини кенг қучоқ очиб кутиб олган эди. Атлантикадан тортиб, Тинч океангача чўзилган ва ер юзи аҳолисининг учдан икки қисмини ташкил этган икки қитъа мамлакатларининг халқлари вакиллари тўпланиб, кўҳна тарих ўз зиммаларига қўйган залворли вазифаларни муваффақиятли адо этиш йўл-йўриқларини баҳамжиҳатлик билан маслаҳатлашиб олган эдилар. Улар курашаётган Шарқ халқларининг тўла озодлиги ва мустақиллиги учун, бу халқларининг қадимий ва ўзига хос маданиятини тиклаш, янада яшнатиш учун, маданий ва адабий алоқаларини тобора ривожлантириш учун авж олиб кетган буюк жангнинг ҳақиқий куйчиларимиз, деб баралла эълон қилдилар.

Дарҳақиқат, ўша конференцияда шу нарса мардона таъкидландики, инсонлар дарёлар оқимини ўзгартиришга, атомларни бошқаришга, космосга дадил парвоз этишга қодир бўлган шундай бир асрда инсониятнинг тараққиёт йўлини, бахтиёр ва қувончли ҳаёт йўлини ёрқин ёритиб турувчи сўнмас машъал мисоли ҳаракат қилиш лозим.

Осиё ва Африка халқлари ўз тараққиётининг баҳор фаслига қадам қўйдики, буни замонамиз нишонаси деб айтмоқ лозим, — деган сўзлар янграганди конференция минбаридан. — Кўклам довулидан кейин ер ҳаёт чашмасини симиради. Ниҳоллар қад кўтариб кўкка, булутларни ёриб чиққан қуёшга интилади. Шарқ халқларининг миллий озодлик ҳаракати ҳам худди кўклам довули каби Осиё ва Африканинг бепоён уфқидан империализм булутларини парчалаб тарқатмоқда. Ана шу адолатли ва олижаноб кураш империалистлар ҳукмронлиги ва жабр-зулмининг барча иллатлари ва қолдиқларини ер юзидан супуриб ташламоқда, янги, ёш, соғлом, нурли нарсаларнинг ҳаммасига ҳаёт кучи бағишламоқда. Тун кетидан тонг келишини тўхтатиб бўлмаганидек, икки буюк қитъа — Осиё ва Африка халқларининг озодлик, мустақиллик, тенглик ва яшаш йўлидаги ғоявбона ҳаракатини ҳам тўхтатиб бўлмайди.

Амалда худди шундай бўлди. Ўша конференциядан кейин ўтган йиллар мобайнида жаҳон харитаси таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. Осиё ва Африка мамлакатлари империализмга қарши аёвсиз курашда ўз мустақиллигини қўлга киритди. Бу кураш ниҳоятда шиддатли бўлди, кўп қурбонлар берилди. Икки буюк қитъадаги кўпгина мамлакатларнинг сиёсий мустақилликка эришганлиги чиндан ҳам зўр тарихий воқеа бўлди.

Осиё ва Африканинг тараққийпарвар ёзувчилари ўз халқларининг маънавий юксалиши учун, умумжаҳон маданиятини ривожлантиришга бебаҳо ҳисса қўшаётган шу қитъаларнинг ўзига хос маданий бойликларини сақлаб қолиш ва ривожлантириш учун ўз масъулиятларини чуқур англаб олмоқдаларки, буни уларнинг жўшқин ижодий фаолияти яққол кўрсатиб турибди.

Курашчан қитъаларнинг ижодкор зиёлилари адиблар ва шоирлар, драматурглар ва публицистлар озодлик ва мустақиллик учун курашда жуда катта роль ўйнамоқдалар. Қитъаларнинг тараққийпарвар адабий кучларини бирлаштиришда катта роль ўйнаган Осиё ва Африка ёзувчилари уюшмаси ўтган давр ичида тинчлик ва тараққиёт йўлида сидқидилдан хизмат қилди. Шундан кейинги Қоҳира, Байрут, Деҳли, Олмаота, Луандада бўлиб ўтган конференциялар ҳам «Тошкент руҳи»нинг барча қитъалар ва мамлакатларни қамраб олиши йўлида ўзига хос марралар бўлди.

Биз сизларни ҳаққоният, гўзаллик, озодликни топиш йўлида биз билан биргаликда олға боришга чақирамиз! Бу сўзлар Тошкент конференцияси қатнашчиларининг жаҳон ёзувчиларига мурожаатида айтилган эди. Бу даъват қитъалардан қитъаларга ўтиб, инсониятнинг эзгу орзу-умидларини рўёбга чиқариш учун жонкуяр курашчиларининг жанговар шиорига айланиб кетдики, буни бутун жаҳон аҳли яққол кўриб турибди. Барча чиркин нарсаларга ғазаб ва нафрат туйғусини; озодлик, миллий мустақиллик, тараққиёт, бахт ва адолатга муҳаббат туйғусини ўзида мужассамлаштирган Осиё ва Африка мамлакатларининг эркесвар ижодкорлари ўз халқларининг қалбидаги эзгу орзу-умидларини рўёбга чиқариш йўлида куч-ғайратларини сира аямайдилар.

Совет Шарқи адиблари озод халқнинг эркин адабиёти нималарга қодирлигини ўзларининг баракали ижодларида баралла намоён этмоқдалар. Улар яратган асарлар умумсовет маданиятининг, айни пайтда жаҳон маданиятининг бойлигига муносиб ҳисса бўлиб қўшилмоқда. Осиё ва Африканинг озодликка эришган, мустақилликни қўлга киритган мамлакатлари ёзувчилари уларнинг бой тажрибасидан ижодий фойдаланиб, ўз халқларининг фикр ва ўйларини шакллантирмоқдалар. Эндиликда улар тараққиёт, миллий мустақиллик ва тинчлик учун қатъий курашчилар сифатида замонамизнинг юксак идеалларини дадил олға суриб, толмас истиқбол эгалари сифатида танилганлар.

Ўз халқи ва юртининг виждони деб танилган Осиё ва Африканинг ҳозирги замон ёзувчилари ва шоирлари, драматурглари ва публицистлари янги ҳаёт қуришда кашшофлик ролини ўйнамоқдалар. Бу йўлда улар реакциянинг аёвсиз хуружлари ва қаршиликларига дуч келмоқдалар, сариқ иблис матбуоти ва пропагандаси соф виждонли бу ватанпарварларга ҳар турли туҳмат тошларини отиб, уларни ёмонотлиқ қилишдан тоймаяптилар. Адолат, ҳақгўйлик, порлоқ истиқбол учун мардонавор курашчиларнинг овозини бўғиб қўйишга интилаётганлар ҳам йўқ эмас. Улар оммавий ахборот воситаларини ишга солиш билан кифояланиб қолмай, прогрессив ижодкорларни таъқиб этмоқдалар, турмалар ва зиндонларга ташламоқдалар.

Буюк пролетар ёзувчиси Максим Горькийнинг ибораси билан айтганда адабиёт — инсоншунослик экан, у инсониятнинг истиқболи учун, унга хавф-хатар солаётган ёвузликларга қарши курашиш учун ўз арсеналидаги барча имкониятлардан фойдаланиши даркор. Осиё ва Африка ёзувчилари бу олижаноб ишга муносиб ҳисса қўшмоқдалар, ўз асарларида инсонпарварлик ва демократик идеалларни қарор топтирмоқдалар, ўз мамлакатлари халқларини маънавий ва сиёсий жиҳатдан тарбияламоқдалар.

Адабиёт жамиятнинг ижтимоий онгини шакллантириши лозим. Унинг вазифаси — замонамизнинг барча мураккабликларини аниқ ғоявий позициялардан туриб таҳлил этишдан, социал тараққиёт, тинчлик, демократия учун сидқидилдан кураш олиб боришдан иборат. Шу нарса қувонарлики, ҳар икки қитъанинг тараққийпарвар ёзувчилари даврнинг ана шу бош вазифаларини ўз ижодларининг асосий принципи қилиб олдилар. Улар ёзувчининг ўрни — курашаётган халқ сафида деган шиорга амал қилиб, тинчлик ва тараққиёт учун курашчиларнинг олдинги сафларида бормоқдалар.

Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг Биринчи конференциясида «қадим замонларда замбараклар садоси янграган пайтда илҳом манбаи жим бўлиб қолади, деб айтишарди. Лекин бугунги кунда замбараклар садо чиқара олмаслиги учун илҳом манбаи янада баланд авжига чиқадиган замон келди» деган сўзлар янграган эди. Бу сўзлар бугунги кунда ҳам ўз моҳиятини йўқотгани йўқ!

«Тошкент руҳи — тинчлик руҳи, ҳаёт-мамот ва эзгу орзу-умидлар йўлидаги буюк қардошлик ва ҳамкорлик руҳи ҳамиша тантана қилаверсин! Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг VII конференцияси ишига муваффақиятлар тилаймиз.

Суратда: меҳмонларнинг Тошкент аэропортида кутиб олиниши.

В. Молгачев ва С. Маҳкамов фотоси.

ХУШ КЕЛИБСИЗ, АЗИЗ МЕҲМОНЛАР!

Осиё ва Африка ёзувчилари VII конференциясининг қатнашчиларини Тошкент аэропортида тантанали кутиб олиш маросими

Икки қитъа адибларининг Тошкентдаги биринчи анжумани қатнашчиси ҳинд шоири Притам Сингх Сафир «Тошкент бизнинг аҳил оиламизни гуллар, байроқлар, порлаб турган чироқлар билан кутиб олмоқда», деб ёзган эди. Мана энди орадан йигирма беш йил ўтгандан кейин Осиё ва Африка қаламкашлари, халқаро ташкилотларнинг намояндалари ўзларининг ижодий кенгашида иштирок этиш учун сер-қуёш Ўзбекистон пойтахтига яна келдилар. Қадимий ва абадий навқирон шаҳарда яна ўша алоҳида муҳит, меҳмонлар Тошкент руҳи деб, дўстлик, ҳамкорлик, ҳамжиҳатлик руҳи, деб аталган муҳит ҳукм сура бошлади.

Осиё ва Африка ёзувчилари VII конференциясининг қатнашчилари ва меҳмонлари тушган ҳаво лайнери келган аэропорт байрамона либосда. Уни ранг-баранг байроқлар, адабий анжуман эмблемалари, азиз меҳмонларни табрикловчи шиорлар ва транспарантлар безаб турибди.

Конференция қатнашчиларини таниқли маданият арбоблари, республика пойтахти жамоатчилигининг вакиллари кутиб олдилар.

Меҳмонларга гуллар тақдим этилади, байрам тароналари янграйди. Тинчлик, тараққиёт ва инсонпарварлик олижаноб идеалларини қадрловчи илғор адибларни Тошкент самимий табриклайди.

(ЎзТАГ).

Мўмин ҚАНОАТ,

СССР Давлат мукофоти лауреати

ҚАЛБИМ ШАҲРИ

Дўстлигимиз заминидир дунёга дунё,
Дўстлигимиз замиридир уммонларга жо,
Қалбимиздан дарё оқар, қалбимиз дарё.

Дўстлигимиз фазосидир каптарларга кон,
Паноҳида заррин сочиб оқар Зарафшон,
Жилоланар Жайҳун — гўё бир пора осмон.

Биз жондошмиз, асил шеърга доим дилбаста,
Бир чеҳранинг қошларидек бизлар пайваста,
Дўстлик аҳди орамизда мудом ораста.

Дўстлигимиз бўлмаса гар, дарё керакмас!
Қалбларимиз ўт олмаса, тутундир абас!
Тинчлик учун қурбон бўлган ҳавою ҳавас!

Бошимизни тик тутганмиз ақл-зако билан,
Мардлик сўзин тимсол этиб об-ҳаво билан,
Дардимизга малҳам топдик бир даво билан.

Бир замонлар еримизга экдик юлдузлар,
Юлдузлилар тарихидан Самарқанд сўзлар,
Расад тоқи ҳамон гардун тоқини кўзлар.

Оқсоч Тошкент ёшармоқда йил ўтган сайин,
Эллар қалбин масофасин этмоқда яқин,
Дилларимиз шаҳрида йўқ ҳеч бир бетайин.

Икки қитъа пайвастадир қалбим шаҳрида,
Оқиб ўтар не дарёлар қалбим наҳридан,
Оби раҳмат оқар, эй дўст, қалбим қаъридан...

МАНГУ ЯНГРОҚ ГИМН

Республикамизга, жонажон Тошкентимизга ташриф буюрган катта халқаро байрам — Осиё ва Африка ёзувчиларининг еттинчи конференцияси қатнашчиларини бутун коллективимиз, қолаверса, барча ўзбек ишчилари номидан қизғин муборакбод этаман.

Биз ғоятда эзгу, улуғвор мақсадлар йўлида фаолият кўрсатаётган конференция билан, унинг туғилиши билан, атоқли арбоблари билан яхши танишмиз. Икки қитъа форумининг биринчиси Тошкентда муваффақият билан ўтиб, тарихга зарҳал ҳарфлар билан ёзилиб қолганлигидан бир умр фахрдамиз.

Еттинчи конференцияда иштирок этаётган кўпгина ёзувчиларни, уларнинг ижодини яхши биламиз. Дўстларимиз биринчи навбатда тинчлик учун кураш мавзуида ижод қилишмоқда. Уларнинг бу темада яратилган асарлари ҳозирги замон прогрессив адабиётининг энг ноёб, энг зарур намуналаридан бўлиб эътироф этилгандир. Масалан, менинг ўзим Нозим Ҳикмат, Азиз Несин, Файз Аҳмад Файз, Алекс Ла Гума каби машҳур ёзувчиларнинг шеърларини, ҳикояларини, қиссаларини ҳамиша қизиқиб ўқийман. Конференция жонкуярларидан деб эъзозланадиган Анатолий Софронов, Расул Гамзатов, Чингиз Айтматов, Зулфия, Мирзо Иброҳимов, Сарвар Азимов сингари ватандошларимнинг асарлари ҳам Осиё ва Африка адабиётида алоҳида ўрин тутади. Энг муҳими, Осиё ва Африканинг прогрессив ёзувчилари қаламига мансуб асарлар тинчлик, озодлик, дўстлик ва социал тараққиёт учун ўзига хос гимндир. Бизнинг тилагимиз шуки, мана шу гимн минг йиллар оша баланд пардаларда янграб қолаверсин!

Марҳабо, дўстлар, қадрдонлар!

Назрулла МАННОПОВ,
Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг ишчиси, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

„Оқ олтин" хирмонига

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Бухоро	1,74	37,53	0,25	1,26
Хоразм	1,90	23,55	0,37	1,28
Навоий	1,20	20,92	0,03	0,10
Сурхондарё	1,64	19,31	0,84	4,93
ҚҚАССР	1,82	19,19	1,07	4,32
Самарқанд	1,14	17,15	0,07	0,22
Қашқадарё	1,35	15,96	0,43	1,56
Фарғона	1,95	15,79	0,01	0,02
Тошкент	2,15	14,54	1,84	6,23
Андижон	1,57	14,48	0,01	0,02
Наманган	1,38	11,54	0,07	0,62
Сирдарё	0,68	5,97	0,19	0,45
Жиззах	0,95	3,11	0,89	2,11
Республика бўйича:	1,52	16,86	0,49	1,86
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Бухоро	1,50	31,13	—	—
Навоий	1,42	28,40	—	—
Сурхондарё	2,53	24,52	1,52	6,51
Наманган	0,80	17,80	—	—
Қашқадарё	1,69	15,80	0,12	0,27
Республика бўйича:	2,15	22,31	0,92	3,86

МУСОБАҚА КУНДАЛИГИ

ТЕРИМЧИЛАР ҒАЙРАТИ

● НАМАНГАН районининг партия, совет ва хўжалик органлари теримчиларнинг юксак унум билан ишлашлари учун яхши шарт-шароит яратиб бердилар. Шунинг учун бу ерда тер тўкаётган 17 минг теримчининг ҳар бири ўртача ҳисобда кунига 53 килограммдан «оқ олтин» теришга муваффақ бўляптилар.

ПЕШҚАДАМЛАР

● КОСОН районидаги Энгельс номли совхоз терим транспорт отрядларининг механизаторлари ўртасида социалистик мусобақа кундан-кунга қизиб бормоқда. Ўзаро меҳнат беллашувида Мутал Турдиев пешқадамлик қиляпти. У ҳар куни машинаси бункеридан 15—17 тоннадан пахта тўкмоқда. Эрмат Баратов ва Қўзи Қурбонназаров пешқадамдан ортда қолмаяптилар. Улар 13—15 тоннадан пахта теришяпти. Хўжалик деҳқонлари ҳосилнинг 80 процентини машиналарда теришни мўлжаллаб қўйдилар.

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

● Мамлакатимиз Озиқ-овқат программасининг бажарилишига муносиб ҳисса қўшиш учун курашаётган Сирдарё райони дала меҳнаткашлари тобора қувончли натижаларни қўлга киритмоқдалар. Давлатга 8500 тонна сабзавот, 1800 тоннадан зиёд мева, 2100 тонна узум, 9 минг тонна полиз маҳсулотлари, 3 минг тонна дон, 116 тонна пилла топширилиб, бу борадаги социалистик мажбуриятлар ортиғи билан адо этилди.

«Ленинград», Ленин номли колхозлар ва «Малик» совхози деҳқонларининг хирмони айниқса баракали бўлди. «Ленинград» колхозида икки йиллик планга тенг — 4 минг тонна сабзавот маҳсулотлари йиғиштириб олишга эришилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССРда МХР КУНЛАРИ

БАЙРАМ ШИОРИ: ТИНЧЛИК ВА ДЎСТЛИК

25 сентябрда Навоий шаҳри совет ва монгол халқлари дўстлиги хамда қардошлиги — Ўзбекистон ССРда МХР кунлари байрамининг маркази бўлиб қолди. Шаҳар меҳнаткашлари Монголия Халқ Республикасининг вакилларини қизғин ва самимий кутиб олдилар. Аэропортда Навоий область партия комитетининг биринчи секретари В. П. Есин, область ижроия комитетининг раиси У. А. Асатов монгол дўстларни кутиб олдилар.

Меҳмонлар область партия комитетида қабул қилинди. Бўлиб ўтган дўстона суҳбатда область меҳнаткашлари КПСС XXVI съезди қарорларини, Озиқ-овқат программасини, беш йиллик учинчи йили топшириқларини қандай амалга ошираётганликлари тўғрисида монгол дўстларга сўзлаб бердилар.

«Фарҳод» маданият саройида митингга тўпланган навоийликлар МХР кунлари қатнашчиларини табрик сўзлари билан, совет ва монгол халқларининг бузилмас дўстлигини шарафловчи шиорлар билан кутиб олдилар. Сўзга чиққан кишилар — шаҳар партия комитетининг биринчи секретари Н. В. Духанов, «Навоиазот» бирлашмасининг катта аппаратчиси Л. М. Жолудева, собиқ зенитчи В. И. Завгородняя (у монгол жангчилари билан бирга япон милитаристларига қарши жангларда қатнашган эди), врач М. Р. Раҳматова, совет — монгол дўстлиги жамияти правлениесининг раиси икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССРнинг космонавт учувчиси В. В. Горбатко совет ва монгол халқларининг мустаҳкамланиб бораётган дўстлиги тўғрисида гапирдилар. Нотиқлар Навоий меҳнаткашлари социалистик мамлакатларнинг ҳамдўстлигига ўз ҳиссаларини қўшаётганликларини қайд этиб ўтдилар. Навоий ГРЭСининг ишчилари энергетикани ривожлантиришда монгол ҳамкасбларига амалий ёрдам бердилар. Қардош мамлакатга пахта толаси, мармар етказиб берилмоқда. Донгдор чўпонлар тажрибани баҳам кўриш учун у ерга бориб келдилар.

Митинг қатнашчилари Монголия делегациясининг бошлиғи — МХРП Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари, монгол — совет дўстлиги жамияти Марказий Кенгашининг раиси Д. Гомбожавни самимий кутиб олдилар. У Ўзбекистонда ўтказилаётган МХР кунларига юксак баҳо берди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. Ж. Худойбердиев сафарда меҳмонларга ҳамроҳлик қилмоқда.

(ЎзТАГ).

ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИ

ТИНЧЛИК, ДЎСТЛИК ҒОЯЛАРИ

ТИНИБ-ТИНЧИМАС ОДАМЛАР ГУРУНГИ

Сарвар АЗИМОВ,
Осиё ва Африка ёзувчилари билан алоқа қилиш Совет комитетининг раиси, Ўзбекистон Ёзувчилар союзи правлениесининг биринчи секретари, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси.

ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИ ёзувчилари Уюшмасининг ўтган тарихий йиллар арқоғидаги фаолияти бу икки қитъа мамлакатларидаги адабий кураш жараёни эскилик билан янгиликнинг, модернизм билан традициянинг кураши сифатида кечаётганлигини тасдиқлаб турибди. Чиндан ҳам бу адабиётларнинг тетик намояндалари ўз халқларининг юксак мақсадлари камолидан баҳраманд бўлинган тақдирдагина миллий анъаналарни ривожлантира олиш мумкинлигини чуқур англашлари аниқ. Бу, албатта, истеъдодга, нилуфар гулидай беғубор ижодга қўйилган давр талабидир.

Ана шу ақидани Уюшманинг сўнгги пайтларда Кобул, Аддис-Абеба, Дамашқ, Жазоир ва Москвада ўтган халқаро тадбирлари ҳам рўйирост исбот қилади. Улар силсиласида, айниқса, 1982 йилнинг қаҳрабо кузида захматкаш ва баҳодир Вьетнамнинг Хошимин, Ханой шаҳарларида ўтган Уюшма ижро кенгашининг сессияси, халқаро секретариат йиғини, «Нилуфар» журнали таҳрир ҳайъати билан «Нилуфар» мукофоти жюриси мажлислари алоҳида аҳамиятга эга. Вьетнам диёрида Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг навбатдаги VII конференциясини чақириш бўйича қарор якдиллик билан қабул қилинди. Уюшма секретариатининг бу қутлуғ маросимни бутун оламга маълум Тошкент шаҳрида ўтказиш ҳақидаги таклифи эса иззат-икром билан тасдиқланди.

Бу муҳим қарорнинг қабул қилинишига сабаб бўлган асослар анча. Коинот бўйлаб халқаро аҳволнинг жиддий кескинлашуви, Осиё ва Африка мамлакатларидаги адабиёт ривожига оид ошиғич масалаларни назардан ўтказиш, империализм ва унинг ёвуз қилмишларига қарши кураш заминида юзага келган тараққийпарвар ёзувчилар, ўзаро дўстлик ва бирдамлик заминида кун кўрган Осиё ва Африка ёзувчилари ҳаракатининг 25 йиллик қутлов маросими шуларнинг баъзиларидир. Чунки, «Ҳозирги кунда Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари халқлари олиб бораётган миллий-озодлик кураши... — дейилади Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари Уюшмаси уставида, — маданиятларимизнинг амалий аҳамиятини ва дунёда инсонпарварлик ғояларининг барқарор топишини янгича баҳолаш йўлидаги катта ҳаракатга янги ва қудратли туртки бўлмоқда».

ТАРИХНИНГ БАХТЛИ ДАҚИҚАСИ. Вьетнам диёрида ёзувчилар Америка империализмининг энг йиртқич қудратини синдирган, босқинчилик сиёсатининг шармандасини чиқарган эркесвар халқнинг оламшумул ишлари билан танишар эканлар, беихтиёр, Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг унутилмас биринчи Тошкент йиғилишидан бошлаб, 1962 йилдаги Қоҳира, 1967 йилдаги Байрут, 1970 йилдаги Деҳли, 1973 йилдаги Олмаота, 1979 йилдаги Луанда конференциялари давомида босиб ўтган чорак асрлик кураш тарихини хаёлдан ўтказардилар; адабиётнинг муҳим масалалари билан бир қаторда Осиё ва Африка ёзувчиларининг меҳнат ва ижод шароитларига, империализм, янги мустамлакачилик, ирқчилик ва апартеиднинг инсониятга қарши олиб бораётган қабиҳ кирдикорларига, ҳар бир халқнинг ўз она-тупроғида эркин ва саодатли ҳаёт кечириш ҳуқуқи масалалари муҳокама қилинган кўпгина ижодий учрашувлар ва анжуманларга ана шу 25 йиллик ҳаёт ва ижод тажрибаси чўққисидан назар ташлардилар. Осиё ва Африка адабиётлари босиб ўтган мураккаб босқичлар ўз навбатида мардлик, матонат, чин ижод мактаби, тарих удуми бўлиб қолганлигидан дарак беради. «Осиё, Африка ва Лотин Америкасидаги мустамлакачилик ёки ярим мустамлакачилик асоратидан халос бўлган мамлакатларнинг тобора ўсиб бораётган роли, — деган эди КПСС Марказий Комитетининг июнь (1983) Пленумида ўртоқ Юрий Владимирович Андропов, — ҳозирги замоннинг туб белгиларидан биридир. Уларда содир бўлаётган жараёнлар мураккаб ва ҳар хил. Бинобарин, бу жараёнларни тўғри тушуниш муҳимдир».

Бугунги кунда ўзининг кўлами, жуғрофий қамрови жиҳатидан, сиёсий, ахлоқий ва ижодий қарашларнинг бирлиги жиҳатидан Осиё ва Африка ёзувчилари Уюшмаси билан рақобат қила оладиган ва, ҳатто, унга яқин келадиган халқаро ижодий бирлашма жаҳонда йўқ. Уюшма ҳаракати миллий адабиётларнинг мустақил равнақ этишига омил яратибгина қолмасдан, адибларни умуминсоний муаммоларни ҳал этишга жалб этмоқда, миллатлараро ижодий алоқаларни мустаҳкамламоқда, Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг мафкура майдонидаги курашида интернационализм руҳини кучайтирмоқда. Инсоф ва назокатга, тақдир ва келажакка хизмат этишнинг маъноси шу бўлса керак.

Уюшмамиз икки қитъанинг халқчил, илғор ва собит фикрли ижодий зиёлиларини бирлаштиргандир. Бу якдиллик жаҳон халқларига тинчлик ва саодат келтирадиган, ирқий ва миллий камситишнинг ҳар қандай кўринишларига, ижтимоий тенгсизлик ва империалистик босқинга қарши, империализмнинг янгитдан куч олишига қарши имонини тикиб курашаётган жонбоз кишиларнинг якдиллиги бўлиб қолди.

Уюшмамиз сафларидаги ҳамжиҳатлик адибларни истеъдодли, ҳаққоний асарлар яратишга руҳлантирди. Осиё ва Африка ёзувчилари жаҳон халқлари адабиётларининг энг яхши анъаналарини ижодий ўзлаштириб, уларга янги қанот бериб, тараққиёт ва миллий камолот ишига, тинчлик, ўзаро маданий ҳамкорликка чанқоқ одамларнинг битмас-туганмас яратувчан имкониятларини янада кенгайтириш ишига катта ҳисса қўшмоқдалар.

Демак, Осиё ва Африка ёзувчиларининг Тошкентда ўтган, бундан йигирма беш йил аввалги, Биринчи конференцияси кунларида сочилган эзгулик уруғлари қут-барака билан униб чиқди, деб фахр билан айта оламиз. Бу, сўзсиз, тарихнинг бахтли дақиқаси.

УЛУҒ ВАЗИФА. Буюк Европа ҳамда буюк Осиё давлати бўлмиш Совет Иттифоқимиз иқтисодий ва сиёсий мустақилликка эришиш йўлида курашаётган халқларга беғараз, биродарона муносабатда бўлишдай қутлуғ бир вазифани бажариб келмоқда. Совет адибларининг Ғарб ва Шарқ мамлакатлари тараққийпарвар ёзувчиларига ҳамиша беғараз, биродарона муносабатда бўлиб келганликларининг сабаби ҳам ана шунда. Совет давлатининг, совет адибларининг бундай юксак фазилатини жаҳондаги барча софдил кишилар доимо чуқур ҳис этиб, қадрлаб келганлар. Шу ўринда Рабиндранат Тагор билан боғлиқ бир воқеани эслаб ўтиш жоиздир. 1941 йилнинг июнида фашистлар Германияси ва унинг малъун фюрери Гитлер коммунизмга қарши «салб юриши» эълон қилиб, Москвага ташланганди. Ёзувчи Илья Эренбург шундай ҳикоя қилади: «Бу воқеа 1941 йилнинг августида бўлган. Тагорни операция қилиш зарур эди. Тагор операциянинг муваффақиятига умид қилиб бўлмаслигини яхши билар, Россиядан келаётган хабарлардан ташвишланарди... Операция олдидан у дўсти, профессор Махаланобисдан сўрайди: «Газеталарда нима гап»?, «Россиядан қандай дарак бор?». Хабарлар ташвишли эди. Лекин профессор Тагорни тинчлантириш мақсадида: «Руслар душманни тўхтатишибди», дейди. Шунда Тагор қиёфаси илиқ нурга тўлади: «Руслар душманни тўхтатишини билардим...» Бу — унинг энг сўнгги сўзлари эди. Операция пайтида Тагор дунёдан ўтди».

Ҳа, биз фашизмни — башарият офатини фақат тўхтатибгина қолмай, балки, янчиб ташладик, йигирма миллион қурбон бериб, ғалабага эришдик, дунёга озодлик келтирдик.

Буюк инсонпарвар Максим Горькийнинг васиятларига бутунлай содиқ қолган совет ёзувчилари Осиё ва Африка мамлакатлари адабиётлари билан энг самимий, энг дўстона алоқаларни мустаҳкамлашдай улуғ ишга катта эътибор берганлар ва бундан кейин ҳам бу анъанани давом эттиравередилар. Ҳозирги кунда Совет Иттифоқида бирорта ҳам катта адабий анжуман хорижлик адиблар иштирокисиз ўтмайди. Фақатгина кейинги йиллар мобайнида Осиё ва Африка қитъасидаги 53 мамлакат адибларининг 4417 минг номдаги бадиий адабиёти СССР халқларининг 78 тилида 195 миллион 159 минг нусхада босилди. Маълумки, 1967—1978 йилларда Совет Иттифоқида 200 жилддан иборат «Жаҳон адабиёти кутубхонаси» нашрдан чиқди. Бу нашрнинг 137 жилди хориж адабиётига бағишланган бўлиб, 2 минг 260 дан ортиқ муаллифнинг асарлари киритилган. Осиё ва Африка ёзувчилар ҳаракатининг Николай Тихонов ва Константин Симонов, Вадим Кожевников ва Ғафур Ғулом, Георгий Марков ва Шароф Рашидов, Мирзо Турсунзода ва Анатолий Софронов, Берди Кербобоев ва Мухтор Авезов, Мирзо Иброҳимов ва Чингиз Айтматов, Зулфия ва Александр Чаковский, Комил Яшин каби кўпгина ветеранлари фаолияти совет интернационализми ва тинчлик, дўстлик ва ҳамкорликка қаратилган юксак гуманистик идеаллар тантанасининг ёрқин мисолидир. Ҳеч ким, ҳатто кўнгли қора душман ҳам, агар у ақлли бўлса, ҳатто черчиллар, трумэнлар, даллеслар, рейганлар ҳам, агар улар бир зумгина холис ният бўла олсалар, совет халқининг юксак орзуларига, энг демократик ва инсонпарвар давлатнинг хоҳиш-иродасини ифодаловчи совет адибларининг, тинчлик ва адолат тантанаси йўлида, инсониятнинг маънавий бойлигини гуллатиш йўлида тер тўкаётган адибларнинг фидойи ва имони комил кишилар эканлигига амин бўлган бўлур эдилар. Афсус, қора кўнгил ёруғлик насибасидан йироқ экан.

КЕЛАЖАК БЎСАҒАСИДА. Осиё ва Африка ёзувчилари Уюшмаси ва Қўшилмаган мамлакатлар ҳаракати фаолияти орасида маълум маънода яқинлик бор. Қўшилмаган давлатлар ва ҳукуматлар бошлиқларининг шу йил март ойида, Деҳлида ўтган VII конференцияси ҳар қандай шароитда ҳам ядро қуролини ишлатиш ёки хатарли вазият яратишни ман қилувчи шартнома тузишни талаб қилиб, ядро қуроли синовларини тақиқлагувчи ялпи шартномани мумкин қадар тезроқ ишлаб чиқиш ҳақидаги талабномани ҳам кун тартибига қўйди. Бу юздан ортиқ давлат ва миллий-озодлик ҳаракати вакилларининг қатъий талаби — иродасидир. Бу талаблар — халқлар иродаси ҳар бир совет кишисининг ҳам қалбидаги энг эзгу ниятларни ифодалаш билан бирга азиз коммунистлар партиямиз ва Совет ҳукуматимизнинг халқаро майдондаги изчил, доно ташқи сиёсати негизларига ҳам пайванддир. В. И. Ленинимиз таъкидлаганидек, бизларнинг бутун сиёсатимиз ва мафкурамиз халқларни уруш домига тортишга эмас, балки, урушга қарши сафарбар қилингандир. Партиямиз, Ватанимиз ва халқимизнинг бор ҳақиқати — шу.

Айни пайтда «коммунизмни тарих харобасига улоқтириб ташлашни» мақсад қилган Америка империализми қароқчиларга хос бир сурбетлик билан бутун-бутун ўлкалар «АҚШнинг хавфсизлиги ва равнақини таъминлагувчи муҳим регионлар» эканлиги ҳақида жар солиб, инсоният учун неки соф, неки муқаддас бўлса, барига қарши мафкуравий уруш бошлаб, дунёни ядро уруши домига тўғрилаб қўйди. «Озод дунё» номидан жар солаётган Оқ уйдаги жаноблар «Дунё бизни яхши кўрадими, йўқми, деб ўйлаб юришни бас қилайлик, бизни аввалгидай ҳурматламоғи учун дунёни мажбур қиламиз», демоқдалар. Улар Геббельс ва Гитлер энг ёвуз бақириқларининг совуқ шамолини, аёзини эслатади. «Озод дунё»нинг бу «пешволари» Ер юзига бўҳтон «ювинди»сини тўкибгина қолмай, тортинмасдан ўз қабиҳ ниятларини амалга оширмоқда, афғон босмачиларига, Сомоса каллакесарларига, Исроил босқинчиларига, жанубий африкалик ирқчилар ва «куклуксклан» фашистларига яқиндан кўмак бермоқда. Европа тинчлигини машъум «Першинг»лари билан қўпориб ташлашга интилмоқда. Телбалик ҳам эви билан-да!

Осиё ва Африка ёзувчилари худди мана шундай бир шароитда ўзларининг VII конференцияларини ўтказадилар. Ҳеч шубҳа йўқки, икки буюк қитъа ёзувчилари Европа ва Лотин Америкасидан келган ҳамкасблари билан биргаликда ядро уруши хавфини бартараф этиш учун, халқлар ўртасидаги тинчлик ва дўстликни янада мустаҳкамлаш учун, адабиётнинг беғубор осмони учун, нилуфар атри уфуриб турган ҳаво учун камарбасталар.

Ёзувчини Ўзбекистоннинг заршунос пахтакорига қиёс қилиш мумкин. Меҳнатиям, заҳматиям, завқиям, хирмониям — бир дунё. Иккиси ҳам тиниб-тинчимайди. Бугун пойтахтимизда бошланадиган йиғилиш тиниб-тинчимас одамлар — сўз санъатининг усталари гурунгидир.

СЎЗ — «НИЛУФАР» МУКОФОТИ ЛАУРЕАТЛАРИГА

Алекс Ла ГУМА:

ҚУРАШ БАХТ ДЕМАКДИР

Алекс Ла Гума. Она сайёрамиздаги миллион-миллион китобхонлар Жанубий африкалик бу ёзувчини жуда яхши биладилар. Империализмга қарши оташин курашчи, ўз асарлари билан озодлик, тенглик ва адолатнинг тантана қилишига даъват этувчи бу сўз санъаткори Осиё ва Африка ёзувчилари Ассоциациясининг Бош секретари, халқаро «Нилуфар» мукофотининг лауреатидир. Таниқли адибнинг бир қатор асарлари рус ва ўзбек тилларида ҳам чоп этилган.

Мухбиримиз Осиё ва Африка ёзувчиларининг VII конференциясида иштирок этиш учун республикамиз пойтахтига ташриф буюрган Алекс Ла Гума билан учрашиб, суҳбатлашди.

Tashkent has reached 2000 years —
We wish her another 2000 years
of happiness, progress and peace.
A. La Guma.

Уюшмамизнинг бешиги бўлган ва 2000 йиллик тўйини нишонлаган кўркам Тошкентга яна беҳисоб 2000 йиллик умрлар тилайман. У ҳамиша тинчлик, тараққиёт, ҳурлик ва халқлар дўстлиги маркази бўлиб қолаверсин!

Алекс Ла ГУМА.

— Энг аввало, ўзининг икки минг йиллик юбилейини катта тантаналар билан нишонлаган шаҳримиздан олган таассуротларингиз билан ўртоқлашсангиз...

— Дарҳақиқат, Совет Шарқида жуда катта маданият маркази, халқаро миқёсдаги кўплаб адабий анжуманлар, фестиваль ва конференциялар ўтказиладиган табаррук жойга айланган гўзал Тошкентнинг асос солинганига икки минг йил тўлишининг байрам қилиниши фақат республикангиздагина эмас, балки бутун дунёда улкан воқеадир. Бу совет жамиятида интернационализм ва миллий маданиятлар қарор топганлигини, улуғ рус халқи бошчилигида иноқ бир оилага жипслашган қардош халқларнинг ҳаёти гуллаб-яшнаётганлигини кўрсатади.

Мен Ўзбекистон пойтахтида шу пайтгача бир неча марта меҳмон бўлганман. Илк учрашувим 1968 йил юз берган эди. Шундан сўнг 1975 ва 1978 йиллар бу ерга яна меҳмонга келдим. Мана, тағин шу ердаман. Ҳар гал ўзбек пойтахти, унинг меҳмондўст ва дилкаш кишилари билан яқиндан танишишга, ҳамкасб дўстларим билан ижодий мулоқотда бўлишни хуш кўраман. Бу сафар ҳам мени ва умуман конференция иштирокчиларини қизиқарли ва фойдали учрашувлар, кўнглимизда тўпланиб қолган гапларни бир-биримизга етказиш ҳамда ҳозирги даврнинг мураккаб масалалари хусусида фикрлашиб олишга жуда қулай пайт келди, деб ўйлайман.

— Осиё ва Африка ёзувчилари еттинчи конференциясининг ўзига хос хусусиятлари нималарда намоён бўлади?

— Осиё ва Африка ёзувчилари ҳаракати дастлаб мана шу заминдан бошланган эди. Ўтган чорак аср мобайнида бу адабий жараён жуда катта кучга айланди. Бу ҳаракат ўзининг озодлиги ва мустақиллиги учун, империализмга, апартеид, ирқчилик ва бошқа реакцион кучларга қарши курашга отланган кўпгина уйғонаётган халқлар бадиий зиёлиларини ўзида мужассамлаштирди, эндиликда бу адабий уюшманинг фаол иштирокчилари бўлган истеъдодли шоир, прозаик ва драматурглар ёрқин истиқболи учун курашаётган ўз халқларининг қувонч ва изтиробларини ифода қилувчи сўз санъаткорларига айландилар.

Биз Тошкентда асос солинган Осиё ва Африка ёзувчилари ҳаракати вужудга келганлигининг 25 йиллигини нишонлаш билан бир қаторда, империализмга қарши курашда тўпланган тажрибаларимиз билан ўртоқлашамиз, қўлга киритилган ютуқларни умумлаштирамиз ва келгуси ижодий йўналишларимизни белгилаб оламиз. Конференция кун тартибидаги «Ёзувчи ва ҳозирги замон» мавзуидаги ижодий мунозара ҳам моҳият эътиборига кўра ана шу фикрларни ўзида ифода этади, деб ўйлайман.

— Бутун ер юзида тинчликни сақлаш ишида адабиёт ва санъат асарлари қандай хизмат қилиши мумкин?

— Очиғини айтиш керакки, ҳали ҳам баъзи ёзувчи ва китобхонлар ўртасида тинчликнинг нечоғлик зарур эканлигини тўла маънода англаб етмаганлар учраб туради. Ёзувчи учун эса кенг китобхонлар доираси зарур. Бу доира қанча кенг бўлса китобга ҳам талаб шунча кўп бўлиши мумкин. Адабиёт ва китобхонларнинг эҳтиёжлари бир-бирини қаноатлантириши учун инсониятга ҳаёт, билим ва бўш вақт ҳаводай зарур. Унга зулмат дунёси ҳожат эмас. Она-заминда ҳаёт тўхтаб қолмаслиги, у узоқ ва мангу давом этиши учун тараққийпарвар кучларнинг биргаликдаги кураши — давримизнинг муҳим вазифасидир.

Афсуски, баъзи кимсалар бу масалага жуда ҳам масъулиятсизлик билан муносабатда бўлмоқдалар. Ҳозир тинчликдан ҳам кўра муҳимроқ нима бўлиши мумкин?! Кимдадир бузғунчилик қилиш учун ёвув истак, яратиш ўрнига бузиш, ҳаётни сақлаб қолиш ўрнига инсониятни таҳликага солмоқда. Бу кимсаларнинг фикрига кўра: адабиётни қандайдир ҳарбий уставлар билан алмаштириш, кутубхоналар ўрнига эса ядро ракеталари учун учиш майдонлари бунёд этиш керак эмиш. Аммо ёзувчилар ҳамиша кутубхоналар яратиш тарафида бўлиб келганлар. Шунинг учун ҳам китоб жавонларида пайдо бўлаётган адабий асарлар урушнинг даҳшатли оқибатлари хусусида такрор ва такрор ҳикоя қилмоқда. Инсоният Лев Толстой, Анри Барбюс, Эрик Мария Ремарк ва бошқа ёзувчилардан, энг аввало, уларнинг қаламлари тинчликка хизмат қилганлиги учун чексиз миннатдордир. Айтишадики, бизлар бошимиздан ўтказган урушлар ўз адабиётларини туғдирди. Бироқ бу — тинчлик адабиётидир. Янги уруш ўзидан кейин ҳеч қандай адабиётга ўрин қолдирмайди: у ёзувчи ва китобхонларни ҳам баббаравар йўқ қилиб юборади.

Соғлом фикрли кишилар дунёнинг тақдиридан ҳар қачонгидан ҳам безовта бўлмоқдалар. Адабиёт эса инсониятнинг алоҳида бир географик районидаги ҳаётни ифодалаш билан чекланиб қолмайди. Ёзувчилар ҳамиша «универсал» бўлишга ҳаракат қиладилар. Келинглар, она сайёрамизни омон-эсон сақлайлик! Келинглар, биз ёзган китоблар одамларга урушдан эмас, тинчликдан сабоқ берсин!

Ҳиндистонлик Субхас Мукержи Осиё ва Африка ёзувчилари конференциясининг актив қатнашчиларидандир. СУРАТДА: С. Мукержи ўзбек шоири Эркин Воҳидов билан.

М. ИСМОИЛОВ фотоси.

Файз Аҳмад ФАИЗ
(Покистон)

МЕНИНГ ҚАДРДОН ДЎСТИМ

Қўлимдан келса эди, менинг қадрдон дўстим,
Қалбинг чарчоқларини тезда қилардим гумдон.
Кўзингга чўккан ғамни, бағринг ёққан ҳасратни
Тинчлантириб мангуга, тамом этардим яксон!
Аниқ ишонсам эдим сўзимнинг қудратига,
Чалкаш хаёлдан кечиб, боқиб ҳаётга зийрак,
Пешанангга битилган камситилган тамғани
Йўқотиб, ёшлигингни қайтиб берардим, ўртоқ!
Қўлимдан келса агар, менинг қадрдон дўстим,
Кечаю кундуз сенга меҳрим бағишлар эдим.
Куйлардим жўшқин баҳор ва боғлар қўшиғини,
Тонг, юлдузлар номидан шаънинг олқишлар эдим.
Сўзлаб берардим қайноқ юрак таптида гўзал —
Муз қотган мағрур қалбнинг мум каби эришини,
Сенга сўзлаб берардим, уларнинг совуқ юзи
Муҳаббатдан, шодликдан ловуллаб туришини.
Сенга сўзлаб берардим шароб гаштидан гўё
Ошиқнинг бир лаҳзада юзи гул ёнишини.
Сўзлар эдим, раҳм этиб узмагани учун гул
Шафқатли қўлга қараб таъзимда қолишини.
Сўзлар эдим, кечаси юлдузлар кошонаси
Тун бағрини ёритиб, куйлаганин нурли куй.
Мен шундай куйлар эдим,
Сенга куйлардим шундай!
Ёнгинангда ўтириб сен ҳақингда суриб ўй!
Аммоки, менинг шеърим табибмас дард олгани.
У шунчаки ҳамкор, дўст, сенга дардкашдир ҳар дам,
Бағрингда чўкиб ётган жароҳатли дардингга
Докторнинг ўткир тиғи қўяр эҳтимол малҳам.
Қара, менинг қўлимда бундай ўткир қудрат йўқ.
Билки, бу мақсадли тиғ — бундай куч ҳеч кимда йўқ
Сендан ўзгада, дўстим,
Сендан ўзгада, дўстим!

Қамбар ЎТАЕВ таржимаси.

ФАКТ ВА РАҚАМЛАР

* 1956 йил Деҳлида Осиё мамлакатлари ёзувчиларининг учрашуви бўлди. Бу ерда Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг биринчи конференциясини Совет Иттифоқида, Тошкентда ўтказишга қарор қилинди. Икки қитъа мамлакатлари халқларининг бирдамлиги Қоҳира конференцияси Осиё ва Африканинг барча мамлакатларига мурожаат қилиб, ўз ёзувчиларини Тошкент конференциясига юборишга чақирди.

* Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг биринчи Тошкент конференцияси 1958 йил 7 октябрда Алишер Навоий номидаги Ўзбек давлат академик Катта театри биносида очилди ва 13 октябргача ўз ишини давом эттирди.

НГУЕН ДИНЬ ТХИ
(Вьетнам)

ОҚШОМ

Оқшом чўкди. Дарё бўйида
Кетмоқдамиз, йўл берар
қамиш.
Кеча мовий, жимлик
қўйнида,
Бўғотларда
похоллар кумуш...
Кимлар шошар
тунги вахтага,
Цехлар узра
гудоклар чорлар.
Бир оҳангки, тинглар
ҳар ёқда,
Туш кўришган дарёлар
қадар...
Нималардир сўрайсан
мендан,
Сочларингни тараб
қўйдим-да,
Кўзларингга қараб
тўймайман,
Жавоб бермоқ
келмас ўйимга.
Кўзингда-чи —
юлдузли кеча,
Кўзларингда —
самоли кўклам,
Ҳароратли бир ёзги кеча,
Кўзларингда —
жонажон ўлкам.

О. НАҲАНОВ таржимаси.

«ТОШКЕНТ РУҲИ» АБАДИЙ

Назир САФАРОВ,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси, Ҳамза номидаги республика Давлат мукофоти лауреати

Эллигинчи йиллар Осиё ва Африка халқлари тарихида унутилмас воқеаларга бой давр бўлди. Асрлар мобайнида қуллик занжиридан халос бўлолмаган қатор мамлакатларда мустамлакалик асоратига қарши кураш бошланди. Бир қанча эркесвар халқлар тўкилган қонлар эвазига мустақилликларини қўлга киритишди. Бу оламшумул ижобий ҳодисаларда Осиё ва Африка мамлакатлари адибларининг хизмати беқиёсдир.

Конференция халқаро миқёсда катта обрў-эътибор қозонди. Чунки, йирик прогрессив адибларни жипслаштирган бу улкан анжуман илгари сурган ғоялар халқлар ҳамдўстлиги ва бирдамлиги, тенглик, дўстликка, эзгуликка даъват этар эди. Бу яшовчан даъват кейинчалик адиблар ижодида, фаолиятида, уларнинг ўлмас асарларида ҳам қарор топди. Шуниси эътиборга лойиқки, икки қитъа адибларининг амалдаги ҳамжиҳатлиги қувончли самаралар берди ва бермоқда. Агостиньо Нето, Файз Аҳмад Файз, Алекс Ла Гума, Азиз Несин каби улкан сўз санъаткорлари сафи чорак аср мобайнида ўнлаб янги номлар билан бойиди. Республикамизда Сембен Усмон, Маҳмуд Дарвиш, Муин Бсису сингари замондош адибларимиз китоблари кириб бормаган хонадон кам бўлса керак.

Биринчи конференциядан сўнг ўтган вақт ичида икки қитъа адиблари асарлари мамлакатимизда миллионлаб нусхаларда чоп этилди. Маълум бўлишича, кейинги ўн йилликда Осиё ва Африканинг 53 мамлакати адибининг тўрт ярим минг асари иттифоқ китобхонлари қўлига теккан. Бу китоблар 195 миллиондан зиёд нусхада СССР халқларининг 78 тилида чоп этилган. Бундан ташқари икки қитъа адибу таржимонларининг ўзаро ҳамкорликда ишлашларида ҳам анжуманнинг хизмати чексиздир.

Бугунги кунда «Тошкент руҳи»дан калом теран рамзий маъно касб этган. «Тошкент руҳи» деганда инсоният бахт-саодати, ер юзида халқлар бирдамлиги ва тинчликни мустаҳкамлаш учун курашаётган икки қитъанинг елкадош адибларини — сўз санъаткорларини кўз олдимизга келтирамиз. Халқ ишига камарбаста бу адиблар битаётган асарлар ҳам, улар амалга ошираётган ишлар ҳам ўлмасдир. Шундай экан, «Тошкент руҳи» — абадий.

ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ VII КОНФЕРЕНЦИЯСИГА

ДУНЁ УЗРА ЯНГРАЙВЕРСИН!

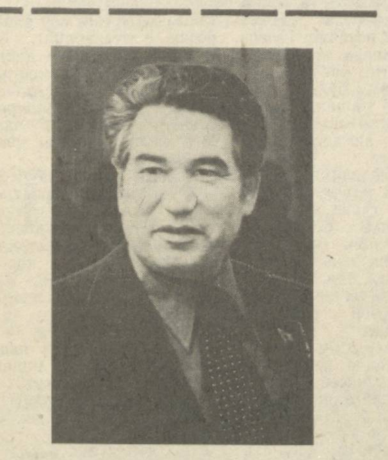

Чингиз АЙТМАТОВ,
Ленин мукофоти лауреати

ЭЗГУЛИК ЭЛЧИСИ

Жаҳон маданияти тараққиётида муҳим ўрин тутувчи шаҳарлар кўп эмас. Мамлакатимизда мана шундай нодир шаҳарлар қаторида халқлар дўстлиги шаҳри, тинчлик ва тараққиёт учун кенг уфқ очиб берган Тошкентдек шаҳри азим борлиги билан ҳар қанча фахрлансак арзийди.

Ўрта Осиёнинг маданий-маърифий марказларидан бўлмиш Тошкент биргина мени эмас, балки Осиё ва Африкадаги, жаҳоннинг бошқа бурчакларидаги халқларни ҳам азалдан ўзига мафтун этиб келарди. Осиё осмони узра қора булутлар қуюқлашганида айни шу Тошкент тинчлик жарчиси сифатида низони тинч йўл билан бартараф этиш маскани бўлган эди. Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларининг кинофестивали санъатимизнинг мезонини белгилаб берувчи марказ бўлиб қолди. Шулар қатори Осиё ва Африка ёзувчиларининг учрашувларига ҳам шу қадрдон шаҳар асос солганди.

1958 йил ҳозиргидек кўз олдимда гавдаланади. Ўшанда қадимий шаҳар меҳнат аҳли икки қитъа мамлакатлари адибларини қучоқ очиб кутиб олган эдилар. «Тошкент руҳи» деб аталмиш муқаддас ибора ўша кезлари пайдо бўлган эди. Бу руҳ чорак аср мобайнида дунёдаги энг чекка мамлакатлар сарҳадидан ҳам ўтиб, тараққийпарвар жамоатчилик қалбидан чуқур жой олди.

Мана бугун яна кўҳна шаҳар тупроғидамиз. Илк бор икки қитъа ёзувчилари ҳаракатига асос солган кишилар бугун диёрингизга ташриф буюришганида шаҳрингиз жамолини танимай, ҳайратдан ёқа ушлашса, бунга сира ажабланмайман. Ўша учрашувдан етти йил кейин Тошкент заминини ларзага келтирган зилзила оқибатида кўп уй-жойлар, корхоналар, муассасалар вайрон бўлди. Бутун мамлакат оёққа қалқиб Тошкентни тиклагани умумхалқ ҳашарига отланди. Бугун шаҳрингиз тимсолида бутун мамлакатни кўриб турибман десам лоф бўлмас. Зотан, Москва ва Ленинград кварталлари, барча иттифоқдош республикаларнинг номи билан аталувчи маҳаллалар, шаҳар марказидаги В. И. Ленин номли СССР халқлари дўстлиги саройи, доҳий номидаги метрополитен — буларнинг ҳаммаси яқин йигирма йил орасида бунёд этилган ноёб иншоотлардир. Яқингинада ўзининг йигирма асрлик тўйини нишонлаган шаҳарнинг Совет ҳокимияти йилларида бу қадар яшариб, навқирон чирой олганига ҳавас қиласан, киши.

Гўзал Тошкент менинг назаримда булардан ташқари яна бир нарсани — ҳозирги замон Шарқ маданиятларининг гуркираб, гуллаб яшнаётганлиги тимсолидир. Совет Ўзбекистони пойтахти аҳолиси, Абдулла Қодирий, Ойбек, Ғафур Ғулом сингари буюк алломаларнинг ҳамшаҳарлари бўлажак халқаро анжуманнинг муваффақиятли иш олиб боришн учун ҳамма шарт-шароитларни яратиб беришларига шак-шубҳа йўқ.

Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари уюшмасининг тузилганига 25 йил тўлди. «Тошкент руҳи» бахш этган илҳомбахш ғоялар сочган уруғлар униб, ўсиб одамларнинг тинчлик ва тараққиёт, дўстлик ва биродарликка бўлган интилишларини аланга олдирди.

Айни пайтда биз ер куррасида замонанинг томир уриши симобдек қалқиб турганидан кўз юмолмаймиз. Ўзининг шум ниятларига эришолмаган империалистлар дунёнинг гоҳ у нуқтасида, гоҳ бу нуқтасида тинчлик ва тараққиёт ишига раҳна солишга уриниб, турли иғвогарликлар қилмоқдалар. Аммо, халқларнинг тинчликка бўлган қудратли иродаси олдида бу хатти-ҳаракатларнинг илҳомчилари ҳам, ташкилотчилари ҳам шармандаи-шармисор бўлиши турган гап. Ҳа, ойни этак билан ёпиб бўлмаганидек, социализмнинг афзалликлари ҳақидаги ҳақиқатни ҳаспўшлаб бўлмайди. Жаноб империалистлар қанчалик қутуришмасин, қанчалик мудҳиш режалар тузишмасин, сомонхонагача югурган бузоқдек бўлиб қолишаверади.

Шундай бир шароитда ўз халқи ва жамиятининг виждони бўлган ёзувчилар сиёсий ва социал вазифаларни ҳал этишгагина эмас, балки, миллий ҳаётнинг энг мураккаб соҳаси — маданиятларни тараққий эттиришнинг йўл-йўриқларини ҳам белгилаш ишига бош қўшишлари зарур. Сиёсий мустақиллик йўлида эришилган муваффақиятлар тегишли иқтисодий ва маданий шарт-шароитларни ҳам тақозо этади. Акс ҳолда эришилган сиёсий мустақилликнинг самараси бир чақага ҳам арзимай қолган бўлур эди. Маданий фронтнинг империализм ва янги мустамлакачиликка қарши қаратилганлиги боиси ҳам мана шундадир.

Мустамлака системаси Осиё ва Африка халқларига даҳшатли мерос қолдириб кетди. Бундай вазиятда янги ҳаёт учун, Осиё ва Африканинг янги маданияти учун курашда ҳаракатлар бирлиги ғоят зарур бўлиб қолди. Икки қитъа ёзувчиларининг бундан чорак аср муқаддам ташкил топган уюшмаси ҳам шу эзгу мақсадларга хизмат қилади.

Осиё ва Африка халқларининг миллий озодлик кураши асримиз иккинчи ярмининг ҳал қилувчи қудратли омилларидан бирига айланди. Тарих илгари бундай юксалишни кўрмаган эди. Адабиёт биринчи бўлиб тарих оқимини илғаб олмоқда ва табиийки, бу оқимни курашаётган ҳар икки қитъа мамлакатлари ёзувчилари ҳаммадан кўра кўпроқ ва кескинроқ ҳис этмоқдалар.

Ҳозирги замон шундайки, бирон бир адабиёт ўз ҳолича, ўз қобиғида тўла-тўкис ривожлана олмайди. Шу боисдан бу адабиёт жаҳон маданиятининг таркибий қисми сифатида қаралгандагина тўлақонли бўлади. Бу борада кўп миллатли совет адабиёти ўрнак бўларлидир. Унинг заминида мамлакат миқёсидаги ҳамда жаҳон миқёсидаги ўзаро алоқалар ва ўзаро бир-бирини бойитиш принциплари ётади. Шу боисдан биз инсоният тафаккури яратган барча бойликлар ҳақли равишда бутун инсониятга ва ҳар бир халққа тегишлидир деб айтамиз. Ҳар бир адабиёт инсоният маданиятининг бу дурдонасига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшади ва ундан руҳланади.

Шу билан бирга ҳар бир халқнинг адабиёти олдида унинг ўзига хос умуммиллий вазифалари ҳам борлигини инкор этмаймиз. Бу миллийлик интернационал вазифалар билан омуҳта бўлсагина ўз олдида турган вазифаларни бажара олади. Ҳозир икки қитъа халқлари адабиётлари олдида турган энг муҳим вазифалардан бири кишиларда қардошлик ва интернационализм туйғуларини камол топтиришдан, мустамлакачилик бўйинтуруғидан ҳалос бўлишга ёрдамлашишдан иборат.

Азиз дўстлар, инсоният цивилизациясининг кўҳна масканлари бўлмиш икки қитъа халқларини тўлқинлантираётган муаммоларни дадил муҳокама этайлик, виждон бурчимизни тўла-тўкис адо этайлик.

Менинг рязанлик мовий кўз укам,
Эй, оқсоч карпатлик оғам азиз,
Сиз билан тақдирим бирдир менинг ҳам,
Мен — сизнинг камтарин
болқор инингиз!

Қирғиз даштларида қўй боққан иним,
Болтиқ бўйидаги балиқчи қондош,
Сиз билан ҳар қачон пайваста жоним,
Сиз билан бу олам гулистон ва ёш.

Эй, сен, днепрлик бағри кенг жўра,
Ен қўшним, жон қўшним —
оғам грузин,
Қалблар иттифоқи бузилмас сира,
Дўстликнинг қўллари ҳамиша узун.

Сизсиз, биродарлар,
мен кимман — ёлғиз!

Қайсин ҚУЛИЕВ,
СССР Давлат мукофоти лауреати

БИРОДАРЛИК

Дўстсиз дўст бўлгайми бу жаҳон аро!
Сизсиз менинг уйим —
ҳатто муздан муз,
Сизсиз осмоним ҳам зулматдан қаро.
Сизсиз мен бир гардман, нотавон, эгик,
Сизсиз мен ёлғизман, ожизман бешак.
Сиз борки, мен —
Чегам қоясидан тик,
Эльбрус мисоли мангу ва юксак.
Биттаси нон берса, яна қай биров
Тонг мисол яшнатар толеимизни.

Бизнинг ҳаммамизга ягона сийлов —
Октябрь Ватани улғайтди бизни.

Биз учун ягона, қутлуғ, мукаррам
Ҳаёт қонунини шу Ватан битган.
Ягона ва мангу йўлимизни ҳам
Ёритиб туради ўзи шу Ватан.

Ўқиб, шод пичирлар менинг лабларим,
Тақдирларнинг буюк сарқитобини...
Гуркирар дўстликнинг соф туйғулари,
Эмиб қардошликнинг бахт офтобини!

Иқболга боқамиз тийрак кўз билан,
Меҳнатда, қувончда ҳамдам, тинимсиз,
Бахтлиман, сиз билан битта сафдаман,
Мен — сизнинг камтарин
болқор инингиз!

Сулаймон РАҲМОН таржимаси.

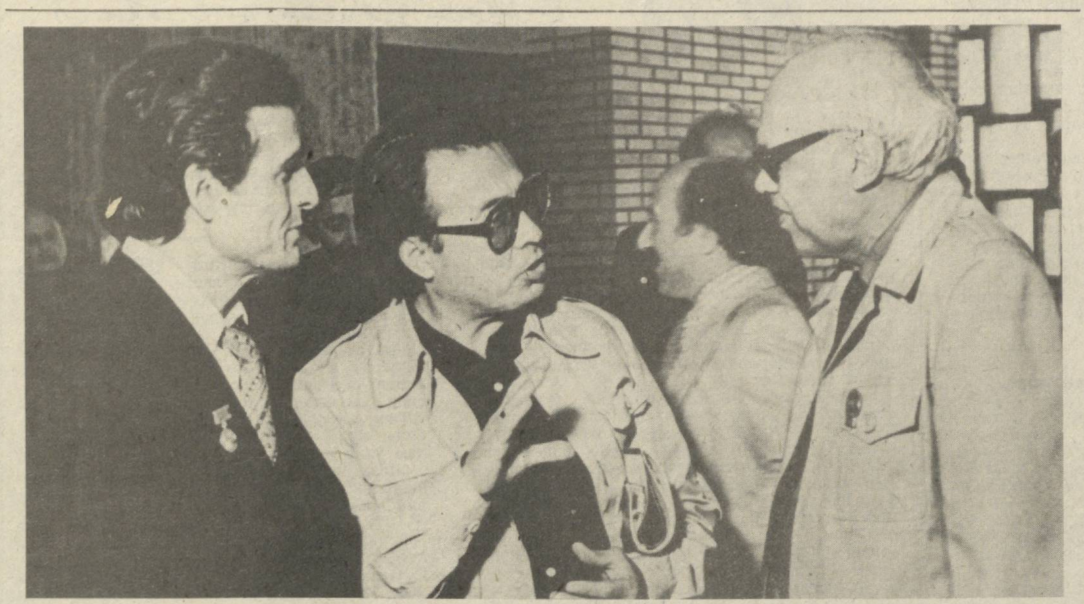

Икки қитъа адиблари учрашуви, муштарак масалаларнинг биргаликда муҳокама қилиниши дунёвий миқёсда муҳим аҳамият касб этади. Анжуманда турли мамлакатлардан келган адиблар фикр алмашишади ва бу янги ижодий ишларда қанот бўлади.

СУРАТДА: таниқли совет адиблари (чапдан ўнгга) Мўмин Қаноат ва Юрий Ритхэу африкалик йирик ёзувчи Алекс Ла Гума билан ижодий мулоқотда.

М. Исломов фотоси.

ТАБРИКЛАЙМИЗ

Боболардан қолган удум ҳаётимизга файз киритиб туради, остонамизни босиб, меҳмон келса, қўлимизни кўксимизга қўйиб, «Хуш келибсиз!» деймиз. Осиё ва Африка ёзувчиларининг VII халқаро конференцияси муносабати билан қуёшли ўлкамизга юзлаб адиблар ташриф буюрганлиги бизни беҳад севинтирди. Чунки оламга таниқли бу адибларнинг ажойиб асарларини ўқиганмиз, яъни уларни сиртдан танийимиз. Мана, бугун улар диёримиз меҳмони, учрашув чоғлари улар билан ҳамсуҳбат бўлиш бахтига муяссар бўламиз, табиийки, радио ва телевидение орқали уларнинг ижоди ва режалари ҳақида эшиттиришлар бериладн, биз севимли адибларимиз ҳақида янада атрофлича тасаввурга эга бўламиз! Китобхон учун бу жуда муҳим!

Қўлдан қўймай севиб ўқиладиган чинакам баркамол асар яратиш деҳқоннинг ишидан ҳам машаққатли. Ишдан ҳориб қайтган пайтларда ана шундай асарларни ўқиб, киши баҳра олади, янада улуғвор ишлар қилгиси келади. Ҳаётимизнинг ёрқин кўзгуси бўлган адабиётни яратаётган заҳматкашларга таъзим қилгинг келади.

Яқинда мен фаластинлик шоир Маҳмуд Дарвишнинг «Фаластинлик Мажнун» деган достонидан парча ўқиб қолдим. «Фаластин — севимлим, онам, жондош юртим — қисматим менинг — Фаластин»., деб ёзади у. Шу сатрларни ўқиб, шоирга ҳам, унинг жондош юртига ҳам меҳрим ошиб кетди. Ватанини жонидан ортиқ севган шундай ёниқ шоирлар, шундай жонфидо ўғлонларни етиштирган Ватанлар доим омон бўлсин!..

Тошкентнинг 2000 йиллик тўйига, «Тошкентнинг олтин кузи» санъат байрамига икки қитъа адибларининг улкан анжумани — адабиёт байрами туташиб кетди. Халқимизда тўй устига тўй бўлсин, деган эзгу ният бор! Шодиёналар бизнинг руҳимизни кўтаради, улкан меҳнат зафарлари сари илҳомлантиради. Серқуёш диёримизга хуш келибсиз, марҳабо, дўстлар!

Худоёр СУЛАЙМОНОВ,
Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Қизилтепа районидаги «Москва» колхозининг бригада бошлиғи.

ОЛИЙ ҲУҚУҚ

— Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари тинчлик, тараққиёт ва адолат, халқлар дўстлиги ва ҳамкорлигини баланд пардаларда тараннум қилиб келмоқдалар.

Курраи заминдаги барча тараққийпарвар инсоният мамлакатимиз халқлари қатори Коммунистик партия ва Совет давлатининг Ер юзидаги ҳар бир инсон боласининг энг муқаддас, энг олий ҳуқуқини — тинч яшаш ҳуқуқини таъминлашга қаратилган ғоят зўр куч ва ғайратларини астойдил, якдиллик билан маъқулламоқдалар. Улар қирғинбарот уруш ҳеч қачон такрорланмаслиги учун совет халқи олиб бораётган олижаноб курашга ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшишга интилмоқдалар.

Илм аҳли вакили сифатида улкан анжуман қатнашчиларини чин кўнгилдан муборакбод қиламиз. Тинчлик ва тараққиёт учун курашда уларга куч-ғайрат ҳамиша ёр бўлаверсин. «Тошкент руҳи» калимаси ер курраси узра тинчлик тимсоли бўлган оқ кабутардек доимо чарх уриб парвоз қилаверсин.

С. СИРОЖИДДИНОВ,
В. И. Ленин номидаги Меҳнат Қизил Байроқ орденли Тошкент давлат университети ректори, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги.

МУҲАББАТ ВА НАФРАТ ҚЎШИҚЛАРИ

Конго Халқ Республикасининг бош министри Патрис Лумумба айни вақтда оташин шоир эди. Унинг тинчликни, озодликни, халқлар дўстлигини тараннум этган шеърлари кўпчиликка маълум ва машҳур. Гвинея республикасининг президенти Аҳмад Секу Туре, Мозамбик республикасининг президенти Самора Машеллар ҳам давлат арбоблари бўлиш билан бирликда актуал мавзуларда шеърлар ёзиб танилган шоирлардир. Қуйида уларнинг асарларидан намуналар ўқийсиз.

Патрис
ЛУМУМБА
(Конго)

ЯШАСИН ХАЛҚ

Зулмат келди асрлар бўйи
Сенинг барча умидинг топтаб.
Қопқон янглиғ тобора ўйиб,
Йиллар сени қисарди чирмаб.

Сен ўз шахсий жаллодинг учун
Қуриб бердинг тилла қўрғонлар.
Қонинг сўрди, чиқармадинг ун,
Деворига қорилди қонлар.

Конго узра туманни ёриб,
Тоғлардаги довонлар оша,
Чангалзорлар оша қизариб,
Тамом сирли тонг нури тошар.

Жамики ер: зангори тоғлар,
Гапдон шовва, адрлар — рангин,
Кўклаётган Саванна — боғлар
Кўрар янги замона тонгин.

Тингла бизнинг осмон қўшиғин,
Ишқ ва нафрат — имон қўшиғин!
Қувват берар бу оҳанг, бу соз,
Кишанларни этгаймиз вайрон.
Яқинлашган бокира овоз
Қалбимизга берар қайта жон.
Биз қуёшга тутамиз ўзин,
Нур оқими ювиб тозалар
Танда қуллик қолдирган изин.
Ва, қолмас ғам доғидан асар.
Қуёш чиқди. Қилганди орзу
Зулмат ичра боболар ҳар дам.
Қуёш чиқди. Сочилди ёғду:
Баҳраманддир ундан ҳамма ҳам.
Тур, елкадош, бўлгил бардам, шод!
Эрк бизларга нур сочар, қара.
Бизнинг бу ёш Африка озод,
Ет қулларга эмасдир қарам!

Эргаш Муҳаммад таржимаси.

Инқилоб озодлик берган аёлни
Йўқотмоқлик эса яна ҳам оғир.

Айрилиқ дардидан юраклар оғрир,
Ахир, озчиликмиз биз ҳамон.
Олдда эса ҳали ишларимиз мўл.
Оғирдир ёш дарахт қулашин кўрмоқ...

Оҳ, оғир.
Оғирдир темирни ўт ичра кўрмоқ,
Гарчи, у тобланиб, омоч бўлса ҳам.
Оғирдир омочнинг ўткир тиғлари,

Нозик ер бағрини тилишин кўрмоқ,
Гарчи, эрта бунда унса ҳамки дон...
Оғир,
аммо зарур, биламан.
Шу сабаб бўлурмиз бундан ҳам кучли,

Сафларимиз эса яна ҳам тиғиз.
Янги марраларга ташлармиз одим,
Сенинг жасоратинг билан руҳланиб.
Сенга ҳар қадамда келажакман дуч:

Курашда,
инқилоб садоларида,
Улуғвор сафларнинг нидоларида,
Ҳаётим, қалбимнинг наволарида.

Носир Муҳаммад таржимаси.

Самора МАШЕЛ
(Мозамбик)

СЕНИ ҚАЙДАН ТОПАЙ!

Йўқ, мен сени ўз уйингдамас,
Одамларнинг нурли юзида кўрдим.
Изладим ўрмондан, боғ, далалардан,
Гарчи, тополмадим сенинг жисмингни,

Топдим исмингни.
Болалар, кексалар, ёвқур аёллар,
Жангчилар юзида бўлдинг намоён.
Жасоратинг билан дунёга келган

Шу янги ҳаётдан топдим мен сени.
Оғирдир қуролдош дўстни йўқотмоқ,

Аҳмад
Секу ТУРЕ
(Гвинея)

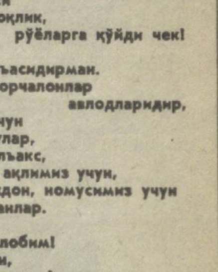

ОТАШ ЮРАК НИДОСИ

Бу мен — Африка;
Ўзга дунёларга дарғазаб
савол бергувчи қитъадирман мен:
Қани, айтинг, нима учун менинг болаларим
ваҳшийлик билан топталган ҳар вақт,
нима учун улар танаси
қамчилардан моматалоқ, тилим-тилим,
нима учун улар қўл-оёғи кишан-ла боғлиқ,
нечун улар оч-яланғоч,
нафас олар нечун ифлосликлардан!
Аммо менинг болаларим эрки, менинг
қизларим эрки,
мағрур ўғлонларим эрки
талон-торож, бошбошдоқлик,
рўёларга қўйди чек!
Бу мен — Африка!
Мен аср келажагин қитъасидирман.
Бизнинг ёв — қадим корчалонлар
авлодларидир,
яна қулликда сақлаш учун
янги кишан қўймоқда улар,
на қўл-оёқлар учун, билъакс,
замин тирик ганжи — ақлимиз учун,
қалбу юрак, овоз, виждон, номусимиз учун
қўймоқдалар янги кишанлар.
Бу мен — Африка!
Олға бос, менинг Инқилобим!
Курашлардан ўт, тоблан,
Менинг қора, оқ ўғлонларим!
О, озодлик, ҳамдам бўл мангу
ва бошлагил чексизликларга...
Мен бошқача яшай олмайман!
Озод бўлмоқ — юрак амридир
ва оташин қалбим нидоси.

Азим СУЮН таржимаси.

ЮРАК ДАЪВАТИ

Дунёдаги тараққийпарвар шоирларнинг умид-орзуларида, ҳаётида, қолаверса, ижодида муҳим бир ҳамнафаслик, муштараклик мавжуд. Улар олам тинч ва осуда бўлишини, халқлар эркин ва озод яшашини орзу қиладилар. Эътиқод ва адолат самараси бўлган бу истак прогрессив шоирларнинг ижод ва ҳаёт йўлини белгиловчи мезондир. Шу истак ва орзулар, бинобарин, ҳамнафаслик туйғулари уларнинг қалб амри билан битилмиш шеърларида ёрқин намоён бўлган. Айниқса, тараққиётнинг уйғун босқичларини бошдан кечираётган мамлакатлар шоирлари ижодида бу муштараклик аниқроқ кўринади.

Икки қитъа шоирлари зўр бериб қуролланишга, уруш оловини ёқувчиларга қарши сўз воситасида курашмоқдалар.

Эй, уруш! Аждаҳо сен,
бошинг янчиб ташлайман.
Авлодим халос этиб,
хуррам ҳаёт бошлайман.
Жаҳонда тинч-омонлик
топгайдир қарор шаксиз,
Тинчлик бешиги бўлгай,
она курра шубҳасиз.

Ушбу сатрлар барча оташин шоирлар қалб нидоси каби янграйди. Прогрессив шоирлар ҳаёт тўфонларини кўрган покистонлик шоир Ажмал Хатак сингари, она заминни тинчлик бешиги, деб билишади. Урушни эса қон тўфони, куйдирувчи оташ, ҳалокатларнинг сабабчиси сифатида қоралашади.

Тинчлик ва дўстлик, тараққиёт учун кураш туйғуси кўплаб шоирларнинг шеърларини безаб тургувчи гавҳардир. Бироқ бу гавҳар ҳар бир шоир шеърида айрича жилоланади.

Япониянинг тараққийпарвар шоирларидан бири — Мицухари Канэка уруш авлодлар бошига соладиган мусибатни шундай талқин қилади:

Бир чеккадан бизларни
санаб чиқадилар.
Кейин эса жин ургурлар
хатта оладилар яроқлиларни.
О, лаънати рўйхат ёнсайди кошки,
Кошки унутишса ўғилчамизни.

М. Канэка масалага ўзига хос тарзда ёндашади. У кишиларнинг урушга муносабатини аччиқ изтироб билан ифодалайди ва бу киши юрагига етиб боради.

Фаластинлик ўтюрак шоир Муин Бсисунинг йўли ўзгачароқ. Шоир уруш даҳшатларини ифодалаш орқали инсоният учун сув ва ҳаводек зарур тинчликни ёқлайди. Кўз олдингизга келтиринг: Ленинград қамали; минглаб ўсмирлар қатори шеър персонажи Таня ҳам қамал азобини чекяпти. Лекин у бошқалардан фарқли ўлароқ ҳар куни кундалик ёзади. Ёшгина қизалоқ кундаликни: «Биринчи кун отам ўлди», «Иккинчи кун онам ўлди» сингари ёзувларга тўлдиради. Шоир бу ҳасратни баён этмайди. Балки контекстдан, изтиробли сатрлар ботинидан фожиа даҳшати силқиб туради. Воқеалар тафсилотини шоир бевосита бугунги кунга кўчиради:

Дунёмиз гулзор эмас,
Аскар каскаси гултувак
эмас,
Қотиллар консерва банкалари каби,
Холодильникларда биқиниб олган,
Улар вақтинча карахт.
Лекин сездирмасдан, аста-секин кўпаймоқда улар,
Вақти-соатини кутишмоқда.

Шеърни ўқий туриб, беихтиёр сесканасиз. Бу изтиробли мисралар одамни ҳушёрликка, оламни, воқеа-ҳодисаларни сергак кузатишга, улардан тегишли — ҳаққоний ва ҳаётий хулосалар чиқариб олишга ундайди. Осиё — Африка шоирлари тинчлик йўлида кураш олиб борар эканлар, дунёнинг келажаги нурафшон эканлигини, аммо бу учун тинимсиз курашиш лозимлигини уқтирадилар. Ҳинд шоири Шамшир Баҳодир Сингҳнинг қуйидаги сатрларига диққат қилинг:

Коммунизм даври бу!
Зулмат энди қутурмас.
Ўтмиш қайтмас то абад,
Кураш енгиш ишқидан,
Дилнинг ёнар даври бу.

Ниёз Ҳайдар, Кайфий Азимий, Қамар Раис каби қатор ҳинд шоирларининг шеърларида юқоридаги сатрларга эътиқод нуқтаи-назаридан оҳангдош мисралар учрайди.

Мисрлик Абдураҳмон ал-Ҳамисий, покистонлик Файз Аҳмад Файз, жазоирлик Котиб Ёсин, афғонистонлик Сулаймон Лойиқ, туркиялик Рифат Илгаз шеърларида эркка ташналик, ҳаётийлик ва юксак идеалларга эътиқод туйғуси бўртиб туради. Тинчлик ва бирдамлик учун курашга даъват бу шоирлар шеъриятининг етакчи йўналишидир. Ҳамисий шеърларини ўқир экансиз, лирик қаҳрамони руҳида, қонида эрк туйғуси кезиб юрганини сезасиз. Эрк сўзидан бу қаҳрамоннинг кўз олдида тошларга жон киради. Эрк у учун адолатга йўл очган қўшиқ, курашга қўл берган шеърият. Шоир жамики ҳузур-ҳаловат, гўзаллик эрк туфайли юзага чиқишини бор овоз билан куйлайди. Халқ озод бўлгандагина юртини гуллатиб, яшнатиш учун чинакамига жон куйдиради, деган ғояни илгари суради. Эрк ва озодлик унинг олий идеали даражасига кўтарилади:

Эрк! Эркинлик! Уй
бердинг, раҳмат.
Кўпроқ ҳис бер, қўшиқ
бер, аммо.
Сен ақидам дунёда фақат,
Сен ўзингсан мен билган
худо.

Бу улуғ хулосани асрлар давомида худога топиниб келган жафокаш катта халқнинг улкан шоири айтиши янада ибратлидир.

Икки қитъанинг забардаст шоирлари эрк ва озодликни, адолатни куйлайдилар. «Инсоф бор жойда хиёнат юз бермайди, жабру зулм ҳам... — дейди Осиё ва Африка ёзувчилари билан алоқа қилиш совет комитетининг раиси Сарвар Азимов. Сўнг давом этиб, ёзади: «Бутун дунёда инсоф тантана қилсин! Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчилари иттифоқининг заминида ҳам ана шундай ишонч ётади».

Тинчлик, тараққиёт, дўстлик ва тенглик, инсоф ва адолат учун курашувчи шоирлар, курашга қўл берган шеърлар мавжуд экан, бу ишонч мустаҳкамланаверади.

Ботир НОРБОЕВ,
филология фанлари кандидати.

Ўзбекистон мадҳи

Кайфий АЗМИЙ,
(Ҳиндистон).

ФАРҒОНА

Сенга совға-салом келмадим олиб,
Маҳлиё нигоҳим келтирдим фақат.
Келтирдим аҳмардай бир томчи қоним,
Сенга қондош бўлмоқ — дилдаги ният.
Эй, шитоблар Ватани!

Қачон келганлигим ёдимда ҳам йўқ,
Лекин келганим рост, ичурман қасам.
Гул-ку, гул, мен ҳатто қадамларингда
Лабим изларини кўрурман бу дам,
Ширин хоблар Ватани!

Қўлингни бер, ўпай, суртай кўзимга,
Парчинладинг қуллик занжирини сен.
Порлоқ ҳаёт қурдинг, фаровон ҳаёт,
Янги туздинг одам тақдирини сен.
Инқилоблар Ватани!

Камол топ, янгидан очилсин гуллар,
Кўп яша, бахтинг ёр бўлсин ҳамиша.
Йўлларинг чароғон, мақсадинг порлоқ,
Ҳовли-боғинг нурга тўлсин ҳамиша!
Эй, Офтоблар Ватани!

М. Аҳмедов таржимаси.

ШОИР ҲАҚИДА СЎЗ

ҲАРОРАТ

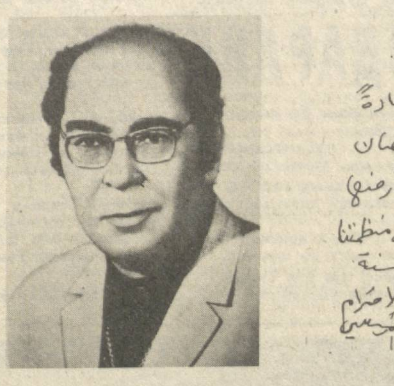

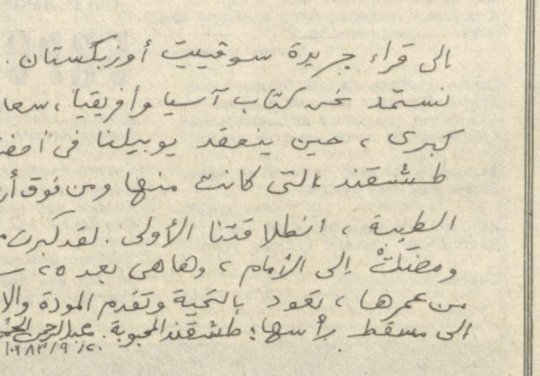

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ГАЗЕТАСИ ЎҚУВЧИЛАРИГА!

Мана шу саховатманд диёрда, Тошкент тупроғида биз — Осиё ва Африка адиблари баҳамжиҳат дастлабки қадамни ташлаганмиз! Мана, шунга ҳам йигирма беш йил тўлди. Шуни нишонлашга, анжуманларига келган икки қитъа адиблари яна гўзал Тошкент оғушида. Ўтган чорак аср мобайнида бизнинг Уюшмамиз улғайди, камол топди ва бугунги кунга келиб, халқаро миқёсда катта эътибор топди.

Эзгу ишларни амалга ошираётган Уюшмамиз туғилган жойга муҳаббатимиз чексиз!

Абдураҳмон Ал-ХАМИСИЙ».

АБДУРАҲМОН АЛ-ХАМИСИЙ... Бу ном ўзбек шеърхонларига яхши таниш. Бир ҳафта муқаддам икки қитъа ёзувчилари VII конференцияси Халқаро тайёргарлик комитети аъзолари қатори у ҳам Тошкентга келди. Кеча у «Ўзбекистон» меҳмонхонаси олдида ўйга толиб турган экан, қўлида «Прогресс» нашриёти чоп этган «Сароб янглиғ умид» шеърлар тўплами. Олтмиш беш ёшлардаги сийрак соч, бўйдор шоир ёниқ эҳтирос билан, рус тилида деярли тутилмай сўзлайди:

— Етти ёшимдаёқ ота-онамдан айри тушдим. Юрагимдаги дардни ёрадиган, ҳасратимни тўкиб соладиган яқиним йўқ эди, шу тахлит болалик ҳаётимни ёлғизликда кечирдим. Онамнинг, отамнинг эркалашларига, меҳрига ташна кечган болалигим жуда мунгли ўтди.

Студентлар ва мактаб ўқувчиларининг мустамлакачиларга қарши намойишида иштирок этганимизда ўспирин эдик, ана шу намойишда юрагимга яқин дўстим оғир яраланди, у қўлимда жон берди...

Олтин порласа бас
Уларнинг кафтида,
Куйса куймайдими ҳар қандай тупроқ.
Менимча,
Сен буни бошқалардан кўпроқ
Билгансан, Онажон —
Қора Африка!

Ал-Хамисий кейинчалик ёзган «XX аср қароқчилари» шеъридаги ушбу сатрларни ўқир экансиз, беихтиёр намойишни ва жон таслим қилаётган дўстини қўлида тутиб турган шоирни кўз олдингизга келтирасиз. Унинг юрагида қолган ўша изтироб шеър сатрларида силқиб тургандек туюлади. Шоир халқи озодлиги йўлида ҳалок бўлган ўспирин дўстига эмас, балки бундай қаро кунларнинг кўпини бошидан кечирган Онажони — Қора Африкага мурожаат қилади.

«Ёдимда, — деб ёзади адабиётшунос Г. Шарбатов, — биз у билан 1956 йил Москвада учрашдик ва шундан кейин Қоҳирадан менга ўн томлик асарларини юборди. Мана, орадан чорак аср ўтди. Эндиликда кутубхонамдаги «Ал-Хамисий равоқи»да унинг йигирма беш китоби қўр тўкиб турибди. Тағин унинг ўнлаб ҳикоялари, шеърлари ва пьесалари, публицистик асарлари ва бадиалари бу тўпламларга киритилмаган, унинг араб газета ва журналларида, радио ва телевидениеда турли вақтлардаги чиқишлари ҳам бу китоблардан жой олмаган».

1980 йил Абдураҳмон Ал-Хамисий улкан, серқирра фаолияти туфайли «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофоти билан тақдирланди. Бу юксак мукофот билан шоирни қутлай туриб, «Ал-Ясар ал-араби» журнали уни «Мисрлик ҳозирги авлоднинг мураббийси ва падари», деб атади.

ЎСМИРЛИК... ҳаётимнинг энг оғир кечган палласи. Тирикчилик дардида бош суқмаган соҳам кам. Ҳали санъаткорларга қўшилиб юрдим, ҳали кондуктор, ҳали нашриётда корректор бўлиб ишладим. Халқ мактабида дарс бердим. Қаерга бормайин, халқни эзилган аҳволда кўрдим, шу боис унинг саодатига қаратилган митинг ва намойишларда фаол иштирок этдим.

Ижтимоий шароитни англашимда журналистик фаолиятим қўл келди, қирқинчи йиллардан кейин узоқ вақт Қоҳирада, матбуот соҳасида ишладим. Ўша йиллар тарихнинг энг оғир даври эди, фашизм инсоният бошига оғир кулфатлар сола бошлади. Жабр-зулм кўрган ва тинчлик тарафдори бўлган ҳар қандай ижодкор сингари мен ҳам қараб тура олмадим. Қалам ва Сўз билан унга қарши курашдим. Иккинчи жаҳон урушидан сўнг Горький ижоди воситасида жуда кўп нарсаларни англадим. Инқилобгина, социализмгина инсонларни порлоқ келажак сари элтиши энди менга равшанлашди...

«Нима учун биз Ал-Хамисийни бунчалар севамиз? — дейди унинг юртдоши Фауд ал-Тухами. — Чунки у Мисрга, коммунизмга, Совет Иттифоқига чексиз ишонч билан қарайди... Эллигинчи йилларнинг бошларида мен у билан бирга турмада, бир камерада ўтирдим, ўшангача Ал-Хамисий ҳақида кўп эшитган бўлсам-да, ўзини кўрмаган эдим. У бизнинг ҳар биримизни ўғилдек кўрар ва жуда кўп нарсаларни ўргатар эди... Хамисий Совет Иттифоқининг оташин дўстидир».

Мен сени жонимдан севаман, Тошкент,
Тугал этмоқ қийин бу ишқни изҳор.
Не қилай, рашкдан қўрқаман-да, мен,
Ахир ошиқларинг бесаноқ, бисёр, —

деб ёзади шоир «Тошкентга изҳори муҳаббат» шеърида. Шоирнинг Совет Иттифоқи ҳақидаги шеърларининг ўзи бир китоб бўлгулик. Унинг Советлар юртига муҳаббати ёниқ, ҳароратли. Ана шу ҳарорат Москва ҳақидаги шеърида ҳам, «Гагарин шаҳримда» достонида ҳам сезилиб туради.

Юрий Гагариннинг «Космосга йўл» китобида Қоҳирадаги ажойиб бир воқеа ҳақида ҳикоя қилинади. 1962 йилнинг январида шаҳардаги совет маданий марказида ўтказилган кечада биринчи космонавт ҳузурида мисрлик шоир Абдураҳмон Ал-Хамисий янги достонини шодумон ўқийди. «Гагарин шаҳримда» деган бу асарда ватандошимизнинг жасорати улуғланган эди.

УЛУҒ ОКТЯБРЬ СОЦИАЛИСТИК РЕВОЛЮЦИЯСИ инсоният тарихида янги даврни бошлаб берди, бу давр улуғ доҳий Лениннинг номи билан чамбарчас боғлиқ, — дейди шоир. — Кўпгина араб шоирлари Ленин мавзуида асарлар битишган. Мен ҳам улуғ даҳога бўлган ҳурматимни «Ленин» шеъримда изҳор этганман.

Нотинч асримизда дунёдаги кўпгина мамлакатларда инқилоблар ва ижобий маънодаги ўзгаришлар бўлаётганлиги кундек равшан. Агар биз жаҳон харитасига назар ташлар бўлсак, унга дастлаб «ислоҳ» киритган воқеа — 1917 йилги Улуғ Октябрь социалистик революцияси бўлди. Унинг инсоният учун қимматли томони шундаки, у халқларга озодлик, тенглик, қардошлик, осойишта ва саодатли ҳаёт инъом этди. Совет кишилари билан ҳамсуҳбат бўлганингда, улар катта мақсадлар билан яшаётганлигига, дунёвий миқёсда фикрлашига шоҳид бўласан, фаластинликлар бошига тушган кулфат ҳам, Чилидаги оғир аҳвол ҳам уларни бирдек ташвишлантиради. Совет кишилари Эркни бежиз қадрлашмайди, бунга улар қон тўкиб эришишган. Совет кишилари Тинчликни ва Қардошликни, Бирдамликни улуғлашади, негаки, улар уруш жафосини бошларидан кечирган, қардошлик оиласидаги халқлар фашизмга қарши бирдамлик билан курашди ва ғалабага эришди. Шу боис ҳам улар бу тушунчаларни азиз билишади.

«Мен курашсиз яшай олмайман!» деган шоирнинг ҳар бир шеърида замондошимизнинг юрак уриши сезилиб туради.

1972 йил Тошкентда ўтказилган Осиё ва Африка мамлакатлари кинофестивалида «Муҳаббат қиймати» фильми бир йўла уч мукофотга сазовор бўлди. Миср хотин-қизларининг аҳволи, қадри ҳақидаги бу асар муаллифи — Ал-Хамисий эди. Миср кинодраматургияси ва кинематографияси камолотида ҳам Ал-Хамисийнинг салмоқли ҳиссаси бор. У бир қатор кино асарларининг сценарий муаллифи, режиссёри бўлибгина қолмай, аксарининг бош роллари ижрочиси ҳамдир. Айни чоғда у халқ қўшиқларига куй басталаган истеъдодли бастакор ҳам. У Миср музикали театрининг асосчиларидан бири ҳисобланади.

ОСИЁ ВА АФРИКА мамлакатлари ёзувчиларининг VII халқаро конференцияси, бу — икки қитъа адабий ҳаётида унутилмас воқеадир, — дейди Ал-Хамисий. — Халқларимизда азалдан яшаб келаётган ва ҳамон қимматини йўқотмаган афсона ва ривоятларда Адолат улуғланади. Икки қитъа адиблари баҳамжиҳат она-еримизда Адолат тантанаси учун, Тинчлик учун курашаётганлиги барчани қувонтиради. Адиблар сўзи — халқлар сўзи. Адабиёт азалдан Эзгулик ва Ёвузлик ўртасидаги курашни ифода этиб келади. Конференция минбаридан сўзлаётган ижодкорлар Эзгулик ҳақида гапираётган экан, демак халқларимиз шунга ташна! Барча адиблар бирдек Тинчлик, Қардошлик ва Бирдамлик ҳақида сўзлашаётган экан, демак халқларимиз ҳам шуни истайди. Халқнинг орзу-армонлари йўлида курашган адибнинг ишлари абадий яшайди!...

«Эрк!.. Сен ақидам дунёда фақат», деб ёзган шоир она диёридаги нотинч аҳвол сабаб, ундан олисда яшайди. Лекин у Ватанининг келажагига, инсониятнинг эртанги куни бугунгисидан нурли бўлишига умид боғлайди. Шу умид шеърларига ҳарорат бағишлайди, ўзига қанот бўлади.

Ғаффор ҲОТАМОВ.

Бизнинг суҳбат

ҚУВОНЧИМИЗ ЧЕКСИЗ

Умар АЗРИЖ,
Жазоир Ёзувчилар союзининг секретари.

Умар Азриж қатор шеърий тўпламлар муаллифи, унинг асарлари Иттифоқ китобхонларига яхши таниш. Умар Азриж икки қитъа адиблари Уюшмаси фаолиятининг актив иштирокчисидир.

— Ушбу юбилей анжуманида иштирок этиш қатор адиблар каби мен учун ҳам юксак шарафдир. Бундан йигирма беш йил муқаддам қадимий ва навқирон Тошкентда Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг биринчи конференцияси очилган эди. Табиийки, бу Уюшма фаолияти нима самара берар экан, деган душманларимиз ҳам бўлган. Мана, орадан чорак аср вақт ўтди ва биз босиб ўтилган йўлга назар солсак, икки қитъа адиблари улуғвор ишларни амалга оширишди.

Мана, бир неча кундирки, дўстлар даврасида қизғин ижодий мулоқотлар давом этяпти, биз адабиёт олдида турган энг долзарб масалалар ҳақида баҳслашмоқдамиз. Суҳбатлар чоғи янги ижодий режалар туғилмоқда.

Биз ўз Уюшмамизни жондилимиздан севамиз, чунки у бизни улуғвор ишлар сари илҳомлантиради, «Тошкент руҳи» бизга қанот бўлади.

ЁРҚИН САҲИФА

Мустафо Ал-ФЕРСИ,
Тунис Ёзувчилар союзининг бош секретари.

Мустафо Ал-Ферси Туниснинг таниқли адибидир. Унинг асарлари қатор халқлар тилларига таржима қилинган. Ал-Ферси икки қитъа адибларининг қатор анжуманларида фаол қатнашган.

— Бир ҳафта муқаддам биз икки қитъа адиблари VII конференцияси Халқаро тайёргарлик комитети аъзолари гўзал Тошкентга ташриф буюрдик.

Биз анжуманларимизда янги дўстлар орттирамиз, кейин улар билан доимий суратда ижодий алоқада бўламиз. Бу эса ижодий камолотда жуда муҳим аҳамият касб этади. Шу маънода жаҳон адиблари икки қитъа ёзувчиларининг ҳаракатини беҳад қадрлашмоқда. Ва бу анжуманлар жаҳон прогрессив адиблари ҳаётида ҳам унутилмас воқеа бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги халқаро вазият кескинлашган бир даврда тинчликни сақлаб қолиш учун кураш ҳар бир ёзувчининг биринчи вазифасидир. Дўстлик диёри Ўзбекистон жаҳоннинг прогрессив адибларини қучоқ очиб кутиб олмоқда. Анжуманимизда давр ва ижодкорга тааллуқли долзарб масалалар муҳокама қилинади. Тинчликни сақлаш кишилар турмушини янада яхшилаш, қардошликни мустаҳкамлаш борасида ижодкорлар қилиши лозим бўлган вазифалар белгилаб олинади. Илҳом манбаи бўлган бу қуёшли ўлка янги асарларимиз юзага келишига турткн бўлмоқда. Шубҳа йўқки, бу анжуман маданий ҳаётларимизнинг ёрқин саҳифасини ташкил этади.

Сономин УДВАЛ,
Монголия.

МОНГОЛ ҚИЗИ КАТЮША

(ҲИКОЯ)

АЛЕКСЕЙ ўзига келиб кўзини очди. Нима бу? У нотаниш ўтовда ётибди, тепасида эса мўғул қизнинг ғамгин қиёфаси.

«Менга нима бўлди? Қаердаман?» У кўзини юмиб олди, бир оздан сўнг яна очди: унга қиз нимадир деяётгандай туюлди.

— Ҳа, уйғондими, демак хатар орқада қолди, — деди ўтовга кира туриб қари мўғул — қизнинг отаси. — Унинг оёқларини совуқ олган. Лекин ёш экан, соғайиб кетиши керак. Сен, қизим, қўй ёғи билан яхшилаб арт, кейин иссиқ чой бер, мен тезда қайтаман.

— Мен қаердаман? — туришга уринганча ҳавотирланиб сўради Алексей.

Қиз Алексейга бир пиёла чой узатди...

* * *

Алексей сўнгги кунлар воқеаларини хотирасида тиклашга уринди. У алоқа линиясини текширишга қандай чиққанини яхши эслайди. Тўсатдан бўрон турди. Кун узун кун қорга бурканган далада сарсон бўлди. Йўлни топишга қанчалик тиришмасин, ҳаракатлари бесамар кетди. Шунда у ўқ узиб кўрди, лекин бу ҳам иш бермади. Ҳеч ким йўқ... У бутунлай ҳолдан тойди, лекин, хушдан кетаркан, узоқда келаётган чавандозни пайқади...

Чавандоз ўша, ҳозиргина Алексейга чой узатган қиз экан. У қўй подаси билан уйга қайтаётиб тасодифан Алексейни кўриб қолди. Йигит ҳушидан кетган эди. Қиз эгардан сакраб тушдида, Алексейдан автоматни ечиб олди ва уни кўтаришга уринди. У бу ишни эплагунча от ва қўйлар кетиб қолишганди. Қиз Алексейни ўзи опичиб кетишига тўғри келди. Шамол бир оз тўхтаган, осмон ҳам тиниқлашарди. Бирпасда қизнинг қидириб чиққан ота етиб келди. Улар Алексейни отга ёткизиб уйга келтирдилар.

— Қани автомат? важоҳат билан сўради Алексей.

Қиз савол маъноси билан унга қаради. Алексей ўрнидан туришга ҳаракат қилди, лекин қиз бунга йўл қўймади. Алексей қуролни сўраётганлигини имо-ишора билан тушунтира бошлади, лекин қиз ҳеч нима уқмади. Алексей деворидаги автоматни кўриб қолди-ю, қўли билан аввал деворни, кейин ўзини кўрсатди. Қиз тушунди ва автоматни олиб солдатнинг ёнига қўйди.

Алексей миннатдорчилик билан қизнинг қўлини сиқди, лекин у буни шундай қўполлик билан қилдики, қизнинг қўли оғриб кетди ва ҳатто қичқириб юборди.

Шу тобда ўтовга қизнинг отаси кирди.

— Нима гап?

— У автоматни сўраганди, олиб бердим.

— Яхши, ўзига келибди, — деди ота қизига, — уни туйғазиш керак. Ҳозир мен нимадир ўйлаб топарман.

— Мени ўзимизникиларга етиб олишимга ёрдам беринг, — сўради Алексей.

Тушдан кейин Алексей ухлаб қолди, уйғонди-ю, яна безовталанди: у ўз қисмига тезроқ етиб олишни истарди.

ҚИЗНИНГ ОТАСИ елкасида қўй нимтасини олиб келди-да, полга гурс этиб қўйди.

— Қўйинг, овора бўлманг, менга ҳеч нарса керак эмас. Менга тезроқ ўзимизникиларга етиб олишимга ёрдам берсангиз!

— Бугун бориб бўлмайди, ўғлим, — қаршилик билдирди қария. — Бўрон, эрталабгача сабр қил! Бунақа ҳавода адашиб қолиш ҳеч гап эмас. Баян-Туменгача ҳам боролмайсан.

— Баян-Тумен, Баян-Тумен... — бир нимани эслагандек секин такрорлади Алексей.

Ота ва қиз бир-бирларига қараб қўйдилар.

— Ҳойнаҳой у бу жойни билса керак, — деди қиз.— Қандай қилиб у шерикларидан орқада қолиб, адашдийкин? Ҳар ҳолда, шамолга қарши юриб, йўлни йўқотган.

— Унга баттар бўлмаса эди, — деди қария. — Вақт ғанимат. Эртага сен олиб борасан, ё русларнинг, ё мўғулларнинг ҳарбий қисмига, қаёққа бориш кераклигини у ерда ўзлари кўрсатишади... Кечаси гўштни пиширамиз, ўзинг билан олиб оласан. Мен ҳали йўқолган қўйларни излашим керак.

Тонгда қария катта ёғоч яшикни аравага ўрнатди ва унга Алексейни ўтқазди. Арава қўзғалди. Секин, эҳтиёткорлик билан кетдилар... Тез-тез тўхташди, қиз солдат қулай ётибдими, усти яхши ўралганми, текшириб турарди.

«Қандай ғамхўр-а, — ўйлайди Алексей, — яхшиям улар мени учратиб қолишди, бўлмаса тамом эдим».

— Сув... — у ишора билан нима кераклигини кўрсатди.

Қиз чой қўйиб берди.

— Раҳмат... Менинг исмим Алексей, тушундингми?

— Алексаа, Алексаа, — такрорлади қиз.

Алексей жилмайди.

— Тўғри. Ёшинг нечада?

— Йигирма, — қиз бармоқлари билан кўрсатди.

— Қани кетдик. Ҳойнаҳой ўзинг ҳам совқотгандирсан.

Тезда улар рус ҳарбий қисмига етиб олишди. Бу Баян-Тумендан унча узоқ эмасди.

Қирнинг чўққисида, рус ҳарбий палаткаларининг яқинида чавандоз кўринди. Бир оз турди-да, тўғри пахса уйча томон кела бошлади.

— Катюша келди! — Баланд товушлар эшитилди.

— Нега кўринмай кетдинг? Кир, ичкарига, кир!

Қиз жилмайди ва бошини саломга эгди, худди унга айтаётган гапларини тушунаётгандек. У эгардан сут солинган мешни ечиб олдида, солдатларга берди.

— Алексей, Катюша келди! — қичқирди жангчилардан бири уйча томонга қараб ва қўшиб қўйди: — Алексей тузалиб кетди. Отдай соппа-соғ. Эшик очилиб, остонада Алексей кўринди.

Қиз отдан тушди-да, уни етаклаб жангчи томон одимлади ва бирдан уялиб тўхтаб қолди. Алексей қизни қучоқлаб олиб бир неча бор ўпди.

— Катта раҳмат сенга, ҳаммаси учун! Қандоқ бахт, мен ўшанда сени учратиб қолганим, — ҳаяжонланиб деди у.

Қиз Алексейнинг оёғи ҳақида сўради.

— Ҳечқиси йўқ. Ҳали мени яна юз йил кўтариб юради. Сенга қандай миннатдорчилик билдиришимни билмайман, Катюша.

— Мен хурсандман... — деди қиз. — Биз отам билан хавотир олгандик.

— Бир минутга, — Алексей уйга одимлади, — мен ҳозир...

У ўроғлик нарса олиб чиқди-да очди. Унда чиройли, турфа ранг ленталар бор эди.

— Бу сенга, Катюша, — деди у.

Қиз шу ернинг ўзидаёқ лентани сочига тақиб олди. Кейин бўш мешни эгарга жойлади-да, отга минди.

— Хайр, Алексаа!

БИР ОЙ ЎТДИ. Катюша яна келди. Отдан тушиб атрофга ажабланиб қаради. Ҳеч ким йўқ. Унинг юраги безовта тепа бошлади. У бир оз ўзини йўқотиб қўйди, кейин илгари ошхона бўлган жойга келди. Бу ерда ҳам ҳеч ким йўқ. Алексей яшаган уйдачи? Бу ер ҳам бўм-бўш. Алексей қани? Қани ҳамма солдатлар?

Воқеа жуда оддий эди. Алексей хизмат қилган ҳарбий қисм шарққа кўчирилганди. Минг тўққиз юз қирқ бешинчи йил борар, Япония билан уруш бошланганди.

Алексей ўз халоскори — мўғул қиз Катюшадан ажралди. Лекин бу учрашув унинг қалбида чуқур из қолдирди, Катюшанинг қалбида ҳам.

Зафар КОМИЛОВ
таржимаси.

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

ФАКТ ВА РАҚАМЛАР

*** Конференция олдидан Ўзбекистон Давлат бадиий адабиёт нашриётида Осиё ва Африка мамлакатлари адабиётлари редакцияси ташкил этилди ва анжуман кунлари очилган Китоблар кўргазмасида икки қитъа адибларининг мамлакатимиз халқлари тилида чоп этилган 2500 дан зиёд китоби намойиш этилди.**

*** Икки қитъа адибларининг учинчи конференцияси 1967 йилнинг мартида, Байрутда ўтказилди. Ана шу конференцияда Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг Ассоциацияси туғилди. Шунингдек, «Нилуфар» журналига асос солинди.**

*** 1970 йил ноябрда Деҳлида Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг тўртинчи конференцияси чақирилди.**

ФОТООБЪЕКТИВДА ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИ

1. Вьетнамда кўмир саноатини ривожлантиришда совет мутахассислари яқиндан кўмак бермоқдалар. Суратда: тоғ участкасининг бири акс эттирилган. 2. Совет Иттифоқи Мозамбикда миллий кадрларни тайёрлашга катта ёрдам кўрсатяпти. Суратда: ленинградлик А. Байков билим юртида машғулот ўтказаётган пайт. 3. Ироқда мактаб ўқувчилари бепул таълим олмоқдалар. Суратда: уларнинг қувончи тасвирланган.

ТАСС фотохроникаси.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

26 СЕНТЯБРЬ, ДУШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Мультфильмлар. 10.10 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 11.05 — Эртак ҳузурида меҳмонда. 12.35 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.15 — Ҳужжатли фильмлар. 16.10 — СССР халқ ўқитувчиси А. М. Иванов. 17.00 — Классик кураш. Жаҳон чемпионати. 17.30 — Концерт. 17.50 — Волейбол. Европа чемпионати. 18.35 — Болаларга ҳайвонлар ҳақида. 19.05 — Онамларнинг мактаби. 19.35 — Футбол шарҳи. 19.55 — Меҳнатга яраша шараф ва шуҳрат. 20.25 — Саҳна ва зал. 21.30 — Время. 22.05 — Изғирин. Бадиий фильм. 23.20 — Дунё воқеалари.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Мен шундай самолёт ясайман. 9.35 ва 10.45 — Табиатшунослик. 9.55 — Илмий-оммабоп фильм. 10.15 — Рус тили. 11.05 — Илмий-оммабоп фильм. 12.40 — А. М. Горький. Тубанликда. 12.05 — Фан ва турмуш. 13.10 — Физика. 13.40 — Сенинг ленинча кутубхонанг. 14.10 — Ўқитувчига музика сабоғи. 15.35 — Звездочет. 16.50 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Баскетбол. СССР чемпионати. МАСК — Динамо (Москва). 19.30 — Камалак. 19.55 — Ҳужжатли фильм. 20.10 — Китоб графикаси. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Халқаро панорама. 21.30 — Время. 22.05 — Хоккей. СССР чемпионати. Трактор — Спартак. 23.50 — Гимнастика. СССР кубоги.

ТОШКЕНТ-I. 17.35 — Қўғирчоқ фильм. 17.45 — Полкдошлар. 18.25 — Ҳужжатли фильм. 18.45 — Ахборот. 19.00 — Осиё ва Африка ёзувчилари VII конференциясининг тантанали очилиши. Санъат усталарининг концерти. Танаффус пайтида — Ахборот. 21.30 — Время. 22.05 — У. Мусаев. Ҳинд достони. 23.50 — Бугун оламда нима гап?

ТОШКЕНТ-II. 18.10 — Болалар учун фильм. 19.05 — Илмий-оммабоп программа. 19.35 — Ҳужжатли фильм. 20.00 — Янгиликлар. 20.20 — Меҳрибонлик. Бадиий фильм. 21.30 — Москва-II.

27 СЕНТЯБРЬ, СЕШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Мультфильм. 9.50 — Ҳужжатли фильм. 10.20 — Изғирин. Бадиий фильм. 11.35 — Концерт. 13.25 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.35 — Е. А. Кибрик ижоди. 17.20 — Львов тажрибаси. 17.35 — Мухбирларимиз ҳикоя қиладилар. 18.05 — Мактаб ўқувчиларининг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони УССР Олий Советининг депутати Николаевск областидаги С. М. Киров номли колхоз раиси Н. Н. Рябошапка билан учрашуви. 19.05 — Мультфильм. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Ҳозирги дунё ва ишчилар ҳаракати. 20.10 — Французча дарслар. Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Ираклий Андрониковнинг туғилган кунининг 75 йиллигига. 23.25 — Дунё воқеалари. 23.40 — Спорт ҳафталиги.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 ва 10.35 — Астрономия. 10.05 ва 13.30 — Француз тили. 11.05 — Эстетик тарбия. 11.35 ва 12.35 — Совет давлати ва ҳуқуқи асослари. 12.05 — Шахмат мактаби. 13.05 — Ботаника. 14.00 — Хўжаликни бошқариш мактаби. 1-кўрсатув. 14.30 — Мен флотни ёзяпман. Л. Соболев асарлари саҳифаларида. 15.20 — Илмий-оммабоп фильм. 15.30 — Билимимиз — қудратимиз. Телевизион журнал. 16.15 — Кобахидзе мактаби. Телевизион очерк. 16.45 — Янгиликлар. 18.30 — Янгиликлар. 18.50 — Хоккей. Динамо (Москва) — Крылья Советов. 20.00 — Баскетбол. Строитель — Жальгирис. 20.30 — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар. 20.45 — Спорт гимнастика бўйича СССР кубоги. 21.30 — Время. 22.05 — Хўрланган. Бадиий фильм. 1-серия.

ТОШКЕНТ-I. 11.30 — Физика 12.00 — Ҳужжатли фильм. 12.30 — Болалар учун фильм. 13.20 — Иван Макарович. Бадиий фильм. 17.40 — Мактаб ўқувчилари учун — китоб бизнинг дўстимиз. 18.25 — Бугун — жаҳон туризм куни. 18.45 — КПСС Марказий Комитети июнь (1983 й) Пленуми қарорлари ҳаётга. 19.05 — Ҳужжатли фильм. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Азиз Несин. Комиссия келармиш. Теленовелла. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Хирмонингизга барака. 22.25 — Ҳужжатли фильм. 23.25 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 9.00 — 16.50 — МТ-II. 18.15 — Болалар учун фильм. 18.45 — Бахтли болалигимиз учун жонажон мамлакатга раҳмат. 19.15 — Ҳужжатли фильмлар. 19.50 — Янгиликлар. 20.10 — Севишганлар. Бадиий фильм. 21.30 — Москва-II.

РАДИО

26 СЕНТЯБРЬ, ДУШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Яхши кайфият. 9.15 — Дўстлик тароналари. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 10.15 — Москва. С. Азимов. Тинчлик ва тараққиёт йўлидан. 12.10 — Узбекистан индустриальный. 13.00 — Чорвадор. 14.00 — Табаррук замин. 18.15 — Халқаро аҳвол кундалиги. 18.30 — Рубоб тароналари. 19.00 — Осиё ва Африка ёзувчилари VII конференциясининг тантанали очилиши. 20.50 — Халқаро ҳаётнинг актуал масалалари. 21.00 — Осиё ва Африка ёзувчиларининг конференциясига. 21.20 — Пахта йиғимтерими илғорлари учун концерт. 22.30 — Тинчлик диёри. 23.15 — Санъат усталарининг концерти.

БИЗНИНГ АДРЕС:
700000, Тошкент-П.
Ленин кўчаси, 41.

ТЕЛЕФОНЛАР
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43, 32-53-16. 32-53-20, 33-11-49, 32-54-13.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана,
Верховного Совета и Совета
Министров Узбекской ССР